

SPORTOVNÍ DÁVNOVĚK

klukovské vzpomínky vážně i nevážně

Bohumír Machát

Příloha Budišovského zpravodaje 4/2012

20. 12. 2012

SPORTOVNÍ DÁVNOVĚK – klukovské vzpomínky vážně i nevážně

Koncem června slavil budišovský oddíl kopané sedmdesáté výročí svého založení. A na tuto oslavu pořadatelé pozvali i nás, fotbalové prapradůchodce, kteří jsme asistovali u pomyslné kolébky tohoto zrodu. Osobně jsem za toto pozvání neskonale vděčen. Umožnilo mi setkání s bývalými spoluhráči, s nimiž jsem se namnoze neviděl neskutečných více než 55 let. Měl jsem možnost po dlouhých létech se dokonce vidět s hráčem, kterého jsme coby malí kluci obdivovali v nám předcházející garnituře – Zdeňkem Syrovým, s jeho krásnými, v plné čilosti dožitými devadesátinami. Ale i my, další z řady pozvaných s přívlastkem „nejmladší“, jsme se mohli společně chlubit křestními listy s datem narození 1929.

Ocenění zakládajících členů fotbalového oddílu, Bohumír Machát třetí zleva

A taková chvíle s sebou nutně přináší i vzdálené vzpomínky, v tomto případě starší více než sedmdesát let. Na začátky místní kopané, sestavy mužstva, tehdejší obětavé funkcionáře, některá utkání a s nimi spojené veselé i smutné historky. V rámci setkání se samozřejmě také probíraly staré zlaté časy i nové nemoci. Ale zejména jsme vzpomínali na spoluhráče naší generace, kterým nebyla dopřána možnost tohoto setkání, neboť řadu let kopou již nebeskou ligu.

Před očima se mi vybavovaly i tehdejší materiální podmínky v jednotlivých etapách. Na původní „hostování“ dospělých i nás klukovských mančaftů v Pyšelu, přes výstavbu prvního hřiště naší předchozí generací mezi lesy Ve Srážkách, až po nově budované hřiště u školy. Toto mělo v začátcích mimo hlinitého povrchu i částečný porost plevelu a drnů – naprosto nesrovnatelné s nynějším nádherným trávníkem. Stává se módou, že se různá zařízení pojmenovávají něčím jménem, i když se dotýčný o jejich vznik nijak nezasloužil. Pokud by se hřiště u školy mělo po někom pojmenovat, muselo by to být po právu a jednoznačně Hřiště Jaroslava Železného. Při jeho výstavbě organizoval, sháněl, popoháněl, sám téměř denně do tmy makal a měl nesporný podíl na jeho uvedení do provozu.

Naše tehdejší materiální vybavení? Dvě sady sepraných dresů v červené a modré barvě, asi tři kopací míče se šněrováním a na hřišti dřevěné, hranaté branky. Starší kopačky udržoval pracně v provozu pan Samek. Na dresech v té době nebyla nutná ani čísla, natož jména, jako kapitán mužstva jsem nenesl ani žádnou pásku. Nerozdávaly se žluté ani červené karty, nebylo zvykem stahovat protihráče za dres nebo ho držet oběma rukama při rohovém kopu. Nebyly ještě vynalezeny skluzy pod nohy – ono by to na tom terénu ani moc nešlo. U pomezí lajny běhali s praporkem dobrovolníci, jejich činnost kritizovali střídavě domácí nebo hosté. Nebylo povoleno střídát hráče, takže i zraněný hráč musel buď dohrát, nebo mužstvo dokončovalo o deseti. Během týdne se nekonaly žádné tréninky; sestavu, v kolik se hraje nebo kam a v kolik se pojedje, jsme se dozvídali z vývěsní skřínky.

Vše toto jsme brali jako naprostou samozřejmost. Hrál se tehdy běžným systémem: brankař, dva beci, tři záložníci a pět útočníků. Odkopy od branky prováděli zásadně obránci.

Hrálo se téměř každou neděli; pokud zrovna neprobíhaly mistráky, vyjednali agilní funkcionáři soupeře pro přátelské zápasy. Slovo oficiální sponzoři se ještě neznalo a klub byl odkázan v převážné míře na výběry vstupného. Spolubojovníky byli v začátcích Pepík Vít, jediný přespolní Jirka Vostal, Mirek Škarek, Jarda Vrba, Karel Palas, Honza Řihák, Jožka Krčál, Pepík Krátký, Karel Eichler, Mirek Průša přezdíváný Hanyš, Franta Pospíšil, krátkodobě i Fanouš Pavlas, Karel Voneš nebo Vláďa Horký. Později navazovali další.

Místní klub měl v minulosti vždy dobré fotbalové brankaře. Z předchozích nutno jmenovitě uvést zejména Miloše Zezulu či rudíkovského rodáka Lojzu Večeřu, později brankaře Boroviny Třebíč. A na ně bezesporu navázal můj spolužák Pepík Vít. Dřív než oficiálně obsadil budišovskou branku, měl za sebou už pár let svůj životní zápas. Takový, jakým se nemohl pochlubit nikdo z hráčů minulé ani naší současné generace.

Chytl totiž za mančaft obchodní akademie na stadionu Sparty celostátní finále středoškolských předsetových her v kopané. Bylo zařazeno jako předzápas přátelského utkání Sparta–Slavia; stadion byl zcela vyprodán a divácká kulisa neskutečná. K vidění byla v obou mužstvech řada reprezentantů. Pamatuji si, že v tomto utkání Slavia vyhrála 5:3 a tři branky dával Bican.

Náš ústav měl totiž výborný mančaft jak ve fotbale, tak i v hokeji. Není divu. V Třebíči si konkurovaly v obou sportech tři oddíly, přičemž některé měly dobrý zvuk i na celorepublikové úrovni: Horácká Slavia, DSK a Borovina. Horácká Slavia hrávala v poválečném období dokonce první hokejovou ligu. Někteří z klubových hráčů byli povoláváni do reprezentačního družstva Moravy či různých výběrů. Řada z nich studovala s námi, jako např. Milan Brabec, Duškin Zejda, Carda Novák, Ute Svoboda, Franta Votýpka, Standa Mastný či Petržela, a jejich jména byla v Třebíči v té době sportovním pojmem. Bylo také zcela běžné, že se tito hráči v létě proháněli za míčem, aby s nástupem mrazů nazuli brusle a vzali do rukou hokejku. Ani zde proti specialistům nijak nezapadli. Důkazem toho byl například Vladimír Bouzek, který odehrál za národní mužstvo řadu zápasů jak v kopané, tak i hokeji. V hokejovém národním mužstvu s ním byli z Třebíče souběžně také Ošmera, Sláma, později pak i Vidlák.

Pro mužstvo popsaných kvalit nebylo až tak velkým problémem postupovat vyřazovacím systémem až do zmíněného celorepublikového finále. Po létech si nepamatují, kdo byl na druhé straně. Krátce před koncem utkání byla za nerozhodného stavu 2:2 nařízena proti soupeři penalta. Míč si na značku pokutového kopu postavil Duškin Zejda, pozdější redaktor Čs. sportu v Brně. Za fotbalovou kariéru jich proměnil nespočet, kopal je zásadně do horního rohu, mimo jakoukoliv možnost zásahu brankaře. Tentokrát mu rána nevyšla a růzek soupeřovy branky přestřelil. Vzápětí nás rozesmutnil hráč protivníka.

A tak Pepík Vít po prohře 3:2 zvedal tehdy nad hlavu ten menší pohár, pohár za druhé místo v celostátním středoškolském turnaji...

Budišov byl vůbec pro obchodní akademii monopolním dodavatelem brankařů. Zatím co Pepík Vít skákal robinzonády v té fotbalové bráně, já obsadil hokejovou. Spoluhráče jsme měli oba až na malé výjimky stejné. „Kopálisti“ v klubech odevzdali kopačky, nechali si nabrousit brusle a vyfasovali hokejky.

Ve vypůjčeném vybavení se znaky prvoligové Horácké Slavie jsme jezdili machřit na středoškolské turnaje do Brna. Zápasy se hrávaly na venkovních kluzištích 3×10 minut, během dne jsme hráli dle rozlosování až tři utkání vyřazovacím způsobem. Při kvalitě našeho obsazení jsme postupovali stále bez problémů a přiděly soupeřům se pohybovaly vesměs od šesti branek výše. A také se užilo legrace. Nezapomenu, jak jsme drtili reálné gymnasium Znojmo po dvou třetinách vysoko 12:0. A duchovní vůdce mančafu Duškin rozhodl, že bych si měl dát také gól. V kompletní brankářské výstroji jsem byl vyslán před soupeřovu branku, spoluhráči mně pilně nahrávali a já se pokoušel trefit. Tehdejší brankářské hole nebyly nijak uzpůsobeny k zvedání puku nad led a tak jsem žebal alespoň o výměnu za obyčejnou hokejku. Nebylo mi vyhověno a tak gólově jsem se do statistik nezapsal. Nečekané jsme padli dokonce doma s vítězem druhé moravské skupiny, reálným gymnasiem Třebíč. Vzali jsme si asi „must“ od fotbalistů, vyřazovací výsledek byl rovněž 3:2. Nezapomenu ani přivítání ve škole. Na tabuli byla umně nakreslena rakev s křížkem a hořícími svícemi, vše doprovázeno potupným nápisem: „V akádě je dneska ticho, z vítězství je bolí břicho.“

* X *

Naše klukovské fotbalové začátky značně materiálně omezené. Jediný soukromý pravý kopačák vlastnil v té době pouze můj spolužák Jožka Krčál. Míč měl již hodně odslouženo a o provozuschopnost se pracně staral jeho otec, občanským povoláním obuvník.

Hrávali jsme převážně na dolním konci, kde nám stačilo v prvopočátku pouze vyhnat z plácku husy, postupně nám ztížili situaci výsadbou několika řad okrasných stromků. Postranní lajnu tvořila silnice na Kojatín, z druhé strany pak cesta vedoucí okolo domů.

Značně později nám půjčovali míč i správci sokolovny Hráčkoví, v tomto případě jsme pak museli hrát za tímto objektem.

Četná klání na obou místech přinášela i některá dále popisovaná „nedorozumění“ z nichž jsme ne vždy vyšli bez „ztráty kytičky.“ Ve snaze nezůstat nic dlužni jsme v rámci klukovských možností prováděli odvety. O některých z nich se zmiňuji v další části příspěvku.

Při přehrávání filmu vzpomínek si uvědomuji, že jsem vlastně pamětníkem. Film je věkem sice mírně potrhán, ale i přesto mapuje celkem spolehlivě naše sportovní počátky, střety a konflikty mezi naším klukovským světem a světem dospělých, včetně jejich dopadu. Kdosi kdesi napsal, že zapomínání je považováno za přirozenou obranu organismu. V mém případě zjišťuji, že ten můj organismus se zatím až tak moc nebránil, protože si z minulosti dokáží vzpomenout i na řadu zcela nepodstatných podrobností.

Pamatuji třeba na sportovní den pořádaný v r. 1941 za Káfuňkovou zahradou. Tehdy jako ani ne dvanáctiletý kluk jsem si nedokázal představit, že za pět let budu válčit ve stejném družstvu s tehdejšími vítězi běhu Milčou Popelářem a druhým ve vrhu koulí a disku Šašou Požářem. A že druhý v běhu, kralický Lojza Krčál, se stane poměrně slavným v Rakousku, když při meziměstském utkání Brno–Vídeň v r. 1947 zvítězí o prsa v běhu na 800 m. Fotky z cílové pásky s velkými nadpisy KRCAL SIEGT prolétly snad všemi vídeňskými deníky. Je stejný ročník narození jako manželé Zátopkovi a má ve svém archivu řadu jejich osobních dopisů. Za manželku si vzal moji sestřenicí, a tak letos počátkem června jsem měl možnost mu pogratulovat k devadesátinám.

V prvopočátku, před zahájením nějaké oficiální činnosti, se fotbalové zápasy Budišova odehrávaly v Pyšelu. Travnaté hřiště s mírným spádem k postranní lajně, viklající se branky z odkorněné tyčoviny. Něco podobného by dnes kanonýr typu Jardy Tesaře zdevastoval během poločasu. Na tehdejší poměry to však byl přepych, chodilo se tam pěšky kolem Pyšeláku, při zpáteční cestě bylo hromadné koupání. Dodnes si vzpomínám, jak jsme uznávali ty, co ho dokázali přeplavat na délku. Při dnešním pohledu se mi zdá jakýsi až neskutečně malý. Jeho přeplavání by však vzhledem k nynějšímu věku nepadalo v úvahu snad ani příčně.

U Pyšeláku býval v té době rok co rok skautský tábor z Hodonína. Pro nějaké ústní neshody jsme s nimi byli dost dlouhou dobu v jakémsi poloválečném stavu. Živě pamatují, jak jsme přes jejich noční hlídku propašovali k vlajkovému stožáru víko od krabice popsané hanlivou výzvou: „Hubte skauty, se.ou v lese!“

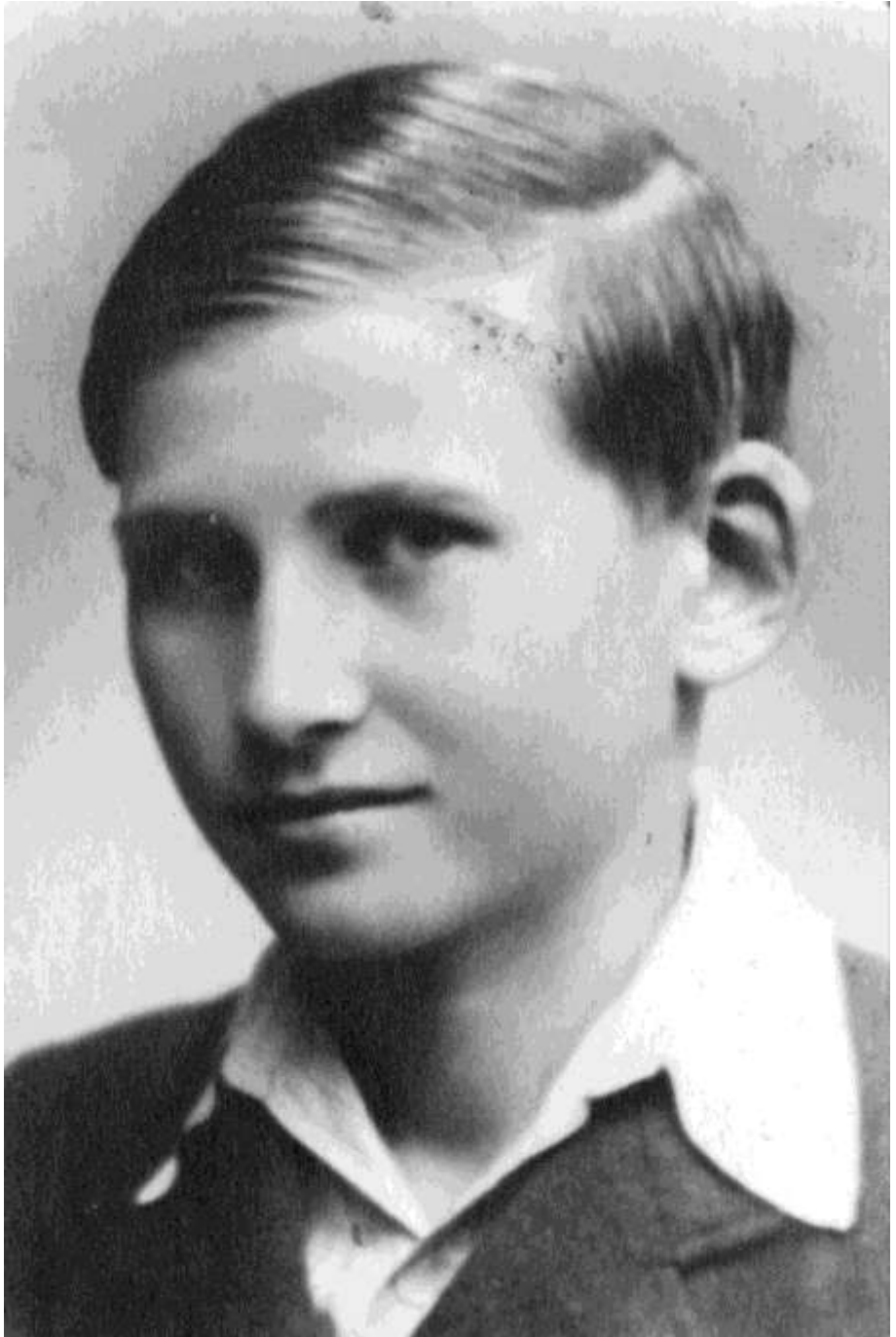
Blíže jsem se s nimi seznámil o několik let později a musel je ocenit jako výborné kluky. Uspořádali tehdy běh zámeckým parkem a pozvali na něj i nás domácí. Doma jsme ten den mlátili obilí a já si vyškemral půlhodinové uvolnění.

Byl jsem jediným zástupcem místní populace, běželo se pět okruhů a vyhrál jsem se slušným náskokem. Protože byli mezi skauty i někteří mladí atleti-štrekaři, dost nelibě to nesli a požadovali odvetu. K té však z časových důvodů a pro nedostatek komunikace nikdy nedošlo.

Nějakou dobu – rok nedokáží po letech upřesnit – se hrála až po sklizni kopaná na louce mezi nynějším areálem zemědělského družstva a Nožičkovým kopcem. Uznávaným střelcem v té době byl Lola Sedláček.

Pamatuji samozřejmě, jak se budovalo hřiště Ve Sráčkách. Teprve značně později jsem se dozvěděl tento skutečný název katastru. V době úprav terénu zněl v ústním podání daleko méně poeticky – Ve Sráčkách.

Jako kluci jsme nakládali hlínu do stavebních koleček, později do vozíků na kolejích, asistovali při úpravách terénu k položení odvodňovacích rour středem hřiště, zahazovali výkopy, nosili prkna na budované kabiny, podávali náradí, běhali pro pití. Zkrátka jsme se v rámci svých sil pletli pod nohy.

Z mládi

Hřiště to bylo na tehdejší poměry docela pěkné, v krásném prostředí u lesa. Nikam se tehdy nevykazoval počet brigádnických hodin ani nějaká hodnota díla, tak jak to bylo povinností v padesátých letech v rámci akcí Z. Pamatuji, že v rohu u lesa si nechal vybudovat svoji protekční soukromou lavičku řežník pan Bohumil Škoda, hlavní sponzor brněnských hráčů. Moc na ní ale neposeděl, při zápase poskakoval, doslova prožíval vypjaté situace, stínoval kopy s hráči, a tak jednou skončil k obveselení publika pod srázem.

Šmejdlili jsme i při slavnostním otevření hřiště, které se konalo s poměrně velkou slávou někdy kolem poloviny srpna 1942. S Budišovem hrála otevřovací zápas Horácká Slavia Třebíč. Její hráče si na oběd rozebrali funkcionáři klubu, u nás doma byl poměrně mladý pan Kokeš.

Piši záměrně pan Kokeš, protože my kluci jsme hráčům prvního mužstva zásadně vykali. Familiérně jsme jim mezi sebou sice říkali – abych jmenoval aspoň některé – Miloš Zezula, Tonda Chalupa, Mirek Man, Lola Sedláček, Jarek Železný, Tonda Škarek, Lojza a Pepa Janouškovi, Láďa a Lojza Klapalovi – při styku s nimi jsme jim ale snad samou úctou byli ochotní i onikat.

Z dojíždějících hráčů nelze z té doby nevzpomenout Wimmera (zahynul při náletu v Brně), Emila Ondráčka, později bratry Jaroslava a Rudolfa Špačkovy, Jindřicha Novotného, Aloise Večeřu nebo nikde nevzpomínaného řízného obránce Neugebauera. Brilantní technik, vybavený ale také patřičnou řízností, ten snad byl schopen kopnout bosou nohou do tarasu. Svými jedenáctimetrovými kopy nás fascinoval a dospěle přiváděl téměř k infarktu Zdenda Man. Byl levák, vždy nějak záhadně zapletl nohama, míč se s bídou došoural do brány, avšak brankař téměř vždy spolehlivě ležel u druhé tyče.

Neskutečně obětaví byli i funkcionáři. Mimo jmenovaného pana Škody, kterého klub ničil zejména po materiální stránce, pamatuji zejména na velice sympatického pana Emila Pospíšila, pány Ing. Borodajevského (jeho jediný syn se mnou chodil do třídy a zemřel na zánět slepého střeva), traťmistra Tilmana, Josefa Kazdu, řídicího učitele Františka Horkého, učitele Smrčka či snad dvoumetrového Antonína Tvrdíka. Mezi funkcionáři se po nějakou dobu vyskytoval i pan Tintěra, který se nás pokoušel nahánět do okupanty propagovaného Kuratoria. Patrně za tuto aktivitu mu někdo, po řádném ověření totožnosti, dal v noci v zídkách u zámku řádnou nakládačku.

Už tehdy asi platilo – později za socialismu hojně hlásané – nejsou lidi. A tak souběžně mezi hráčskou lavičkou a funkcionářskými židlemi se pohybovali Jarek Souček, Mirek Man, Tonda Škarek či Tonda Chalupa.

Zapomenout nelze ani tehdejší diváckou kulisu. Diváků chodilo celkem hodně, neboť to bylo v té době jediné nedělní povyražení. Fandilo se hlasitě, mnohdy i slovy značně nevybíravými. Někdy nezůstalo jen u těch slov.

Za horní brankou měly v zemi poměrně velké hnízdo vosy. My kluci jsme o nich dobře věděli, pokoušeli se je bezvýsledně vyplavit vodou, ale po některých nežádoucích osobních zkušenostech jsme se místu raději vyhýbali. Našimi znalostmi však nedisponovala skupina fandů obou táborů, kteří se v těchto místech pokusili při jednom utkání ručně vyjasnit nějaký problém vzniklý na hřišti. Mela to byla docela slušná; asi dvě desítky bojovníků a přidávající se další více jak o hlavu převyšoval pan Tvrdík, který s čibukem v ústech do největšího shluku vždy zasahoval svým nerozlučným deštníkem.

Náhle však bojující davy zakolísaly a účastníci divokým tempem vyrazili do všech stran. Dupáním rozdráždili vosy a ty ve větším počtu vyrazily na obranu jejich teritoria. Na čí straně byla fotbalová pravda, se tedy pro zásah vyšší moci nevyjasnilo. Pouze bijci za klubovní barvy byli k poznání dle otoků nebo přiložených mokřých kapesníků.

Jako dnes také vidím a slyším matku faulovaného Tondy Chalupy. Pronikavým hlasem trhovkyně všem sdělila, co je protihráč za gaunera a co by všechno zasloužil. Nespokojila se však jenom planými vyhrůžkami, ale počkala si na dotyčného v poločas u kabin. A inzultovala ho. K pobavení okolních tak, že s nadávkami ho zuřivě mydlila složeným vlnákem po zádech.

Rovněž každoroční utkání starých pánů byla báječným představením. Vrcholem byly střety přibližně stopadesátikilového pana Brauna s panem Cypriánem, který se mohl pochlubit pouze asi třetinovou hmotností. Obdobu jeho průniku k brance mezi roztaženými nohama supertěžkého soupeře jsem už nikdy v životě neviděl.

Do Budišova velmi rád jezdím i v současném kmetském věku. I po těch desetiletích se stále cítím být Budišovákem. Pan Werich moudře napsal, že člověk je doma tam, kde s klukama hrával kuličky. A neprojíždím jen tak naplano, srovnávám. A při tom mám takový dojem, že zeměkoule se nám nějak rapidně zmenšuje. Zejména katastrofy v okolí Budišova ve srovnání se stavem před sedmdesáti léty se nějak „svrkávají“ Místní, nepozorujete? Louka, na které obracet, kopit seno nebo ji jenom shrabovat představovalo tehdy pro mne doslova galeje, se nyní při pohledu ze silnice jeví jen jako jakási zanedbatelná stužka. Stejně tak brázdy při vybírání brambor za rádlím na blízkém poli se zdály nekonečně dlouhé, člověk měl dojem, že jejich konec je kdesi v nedohlednu, že by se snad měla vzdálenost měřit na světelné roky. Při dnešním pohledu je to jenom o trochu větší parcelka. Ještě v nynějších lánech bych byl schopen přibližně určit hranice tehdejších našich políček. Psáno místním nářečím a tehdejším pravopisem: U Nárámče, Ve skálí, Pod brdcama, Na lepně, Na vejhuňkách, V jalovčí, Dobroutovice, Padělky, Na pekařské...

A právě na poslední katastr mám z mládí jedinečné vzpomínky. Bylo mně tak sedm nebo osm roků, nemusel jsem v té době ještě dělat později tak nenáviděná povřísla. Na polích byly v plném proudu žňové práce, naši sekali žito v blízkosti Spálení.

Během léta trávil dovolenou na zámku v Náměšti nad Oslavou prezidentský pár. Při vyjížděce nechali někde u cesty auto a vypravili se na procházku po mezích mezi poli. Zpráva, kdo se to v lokalitě prochází, je značně předbíhala. A tak jako zvědavý vesnický kluk jsem na hranice našeho pole vykročil také. Procházeli se pozvolna po mezi sami dva, zdravili se s lidmi, sem tam si s těmi troufalejšími potřásli rukou. Po nějaké ochrance nikde ani stopy. Ta snad v té době ani neexistovala. Pan prezident Dr. Beneš v bílém slamáku, paní Hana s kyticí chrp a koukolů. Podle strouhy zabočili ke Spálení, kde Svobodovi v blízkosti svého domu právě chystali svačinu. Po krátkém rozhovoru usedli všichni na snopy obilí a prezidentský pár posvačil s nimi. Ještě dlouho se dotyční chlubilí tím, jaké měli vzácné hosty.

Při pohledu na některé z domů, ulic, plácků i zákoutí Budišova se mi hlavě promítá film dávných vzpomínek. Některé souvisejí s fotbalem, další vplynuly z běžného klukovského života - někdy úsměvného, jindy ne zrovna radostného. Některé příběhy by snad nedokázal nikdo ani vymyslet, ty se musely skutečně stát.

Již z dálky viditelná kostelní věž mi připomíná v ní tehdy hnízdící párek sokolů, kterým jsme familiérně říkali, oběma bez ohledu na jejich pohlaví, Pepa. To na počest učitele Josefa Zelinky, toho času náčelníka místního Sokola. Tělesné tresty ve škole tehdy byly ještě povolené a tak jsme se my, jeho žáci, často potkávali s jeho pádnou pravačkou či bleskurychlou levačkou.

Při spatření průčelí hospody U Kostelecků se musím pousmát. Připomene mi historku s kamarádem, který se tam... no, řeknu to šetrněji, poněkud více si tam obohatil organismus. Seděli jsme na kamenném tarasu přes silnici a čekali na zlepšení podmínek pro další přesun. Kamarád náhle zaostřil kalný zrak na hospodu s dotazem, co je to tam na zdi. Odpověděl jsem mu, že sluneční hodiny. Dlouze se zamyslel a poté mne zcela odrovnal sdělením: „Budou asi nějaké pokažené, mají jen jednu rafičku.“

Pohled na plácek pod hrází tehdejšího rybníka mi zase připomene tehdy složenou haldu klád a jednu ztřeštěnou historku. Seděla nás tam v pozdním večeru tlupa kluků mezi 11 a 13 roky. Z nějakých důvodů jsme se začali hádat, kdo je a kdo není posera. Samozřejmě jsme byli všichni geroji. A nějaký idiot vyslovil bláznivý návrh, jak to ověřit...

V blízkosti Budišova tehdy havaroval starší člověk na motorce. Pohřební služby ještě nefungovaly tak jako dnes, a tak mrtvola byla uložena do dalšího dne v márnici na místním hřbitově. A ten kretén z našich řad navrhl k rozřešení sporu naprostou šílenost. První půjde k márnici a jako důkaz přítomnosti zapíchne do zárubně nůž, další pro něj půjde a donese ho. Tak se všichni prostřídáme. Couvnout se nedalo. Bobříka odvahy – jak by se toto dalo nazvat – jsme splnili všichni, jako srab se neprojevil nikdo. A jestli ti ostatní zažili při tom aspoň polovinu strachu co já, tak si dost vytrpěli.

Na dolním konci měli obchod Vikartovi. Jejich kluci Eda a Ota byli oproti nám značně starší a byli docela obstojní recesisté a přesvědčiví hecíři. My kluci ve věku nějakých šesti let jsme jim dost často naletěli. Jednou to bylo s melouny, které jsme do té doby nikdy neviděli, nejlepší úlet však bezesporu byl ten s medem. Dotyční měli chleba namazaný máslem a medem a nám třem klukům dali ochutnat. Zároveň nám dali zaručený návod jak si pomoci k medu sami. Prý si máme nacytat čmeláky a olíznout jim zadek. Byli jsme v těch létech naprosto důvěřiví blbci. Ale nebyli jsme nějakí troškaři. V poli s jetelem jsme jich do staršího hrnce s poklicí nacytali několik desítek a na noc jsme jim tam dali i nějaké květy. To aby měli toho medu víc...

K medování našťestí nedošlo. Kamarádovi rodiče na naše medonosné podnikání přišli a čmeláky z hrnce nám vypustili. Zřejmě tím zabránili zahlcení trhu medem.

Při průjezdu kolem bývalé sokolovny se mi vybaví nekonečná klukovská klání v kopané pod hlavičkami Sparty a Slavie. Při naší razantní kopací technice občas skončil míč na zahradě v bramborách jednoho ze sousedů, pana Pochopa. Ten hlídal za stodůlkou, hbitě vystartoval, sbalil míč a nikdy nedal na naše úpěnlivé prosby. Pošoupl kšiltovku, zabafal z fajfky a přidal obligátní komentář: „Nenechám si od vás, dacani, rajtovat v bramborách. Přijďte se podívat až ho bodo kuchat.“ A po nějaké chvíli přilétl propíchnutý míč zpět přes plot, aniž nám byla poskytnutá slíbená asistence při tomto úkonu. Štvalo nás to neskutečně, nebyli jsme však schopni s tím něco udělat.

Ke kruté dílčí pomstě došlo nikoliv naší zásluhou, ale plně jsme si ji vychutnali. V okolí Budišova působili tehdy nějakou dobu vojenští geodeti a součástí jejich skupiny

byli i čtyři základáči. Ti jezdili s lehkým vozíkem taženým dvěma koníky a dle pokynů nadřazených osazovali v terénu kamenné sádovce.

Přišli si s námi zakopat za sokolovnu a jednomu z nich se podařilo také dopravit míč přes plot. Nebyl brán ohled ani na jeho prosby, následovalo obvyklé rčení o kuchání a za chvíli k nám doputoval píchnutý míč.

Druhý den navečer se objevili oni čtyři vojáci opět. Nikoliv pěšky, ale s koníky a vozem. Před našimi vykulenými zraky vysadili jedno pole plotu, s povozem zajeli do brambor, tam se patřičně otočili, složili jeden sádovec, zakopali ho uprostřed zahrady a odjeli, aniž se pokusili dát část plotu na původní místo. Mezitím na hranici mrtvice rozčileného majitele zahrady stačili poučit, že označení je vojenskou značkou a její poškození je trestné.

Epizoda měla ještě nějaké další dozvuky, ty se však odehrávaly již mimo nás. Skutečností však bylo, že hlídkování za stodůlkou jakož i další „kuchání“ úlovků bylo sníženo na minimum. Dokonce nám byl někdy – zřejmě v příznivé hvězdné konstelaci – v nepoškozeném stavu míč i vrácen. Ale není divu, ono se vlastně v těch bramborách už snad ani nic pošlapat nedalo.

Za přístup druhých sousedů, manželů Jedličkových, musím dnes dodatečně složit náš dík a poklonu. Nejenže nám míč ochotně bez připomínek sami vraceli, ale pro snadnější přístup do zahrady nám v plotě zhotovili uzavíratelný průlez. I když ten sloužil souběžně také jejich slepicím.

Fotbalová klání na plácku dolního konce byla na konflikty s okolím značně chudší. Přesto se sem tam také nějaký vyskytl. V rodinném domku tam bydlel celkem mírumilovný pan Marek s nevýraznou ženou Márinkou a nájemníkem Čurdou. Ten byl obuvníkem a neustále zdůrazňoval, jaký je machr, že dělal boty i do Egypta. I přes odstup času si pamatuji, jak mému dědovi spravil odchlíplou špičku sváteční polobotky přibitím hřebíčky, a to svrchu. Zmršeným polobotkám se v rodině pak říkalo až do jejich vyřazení egyptanky.

Oba muži dělali veškeré domácí práce, ale vaření obstarával převážně pan Čurda, který – pokud se zrovna nevytáhal exportními úkony – rád zdůrazňoval své kuchařské umění. Za svůj majstrštyk považoval skutečnost, že snídani servíruje majitelům domu přímo do postele.

Při jakémsi nezdařeném nákupu nám vlétl míč zavřeným oknem do jejich parádní světnice. Markovi byli ochotni po slibu zaplacení skla míč vydat. Proti se však postavil z neznámých důvodů jejich nájemník. Ač byl sám, oba manžele přehlasoval a míč jako předmět doličný donesl do školy. Tam nezůstalo jen u řečí, mimo již dohodnuté finanční újmy jsme doznali i újmy fyzické. A tak jsme slíbili stěžovateli pomstu.

K vyrovnání účtů jsme se dostali až v průběhu prázdnin.

Markovi obývali rodinný domek, jehož součástí byla i tzv. černá kuchyně. To bývala ve starých domech malinká, dvěma přístupná místnost, do níž ústily všechny kouřovody. Kouř byl pak odváděn poměrně širokým, průlezným komínem, v němž se v případě potřeby dalo na rozsochách i udit maso.

Pod rouškou noci jsme z Málkova dvora vlezli na střechem a komín přikryli tabulkou skla. A druhý den zrána jsme netrpělivě čekali, co se bude dít. A dělo se. Nejprve se po

zatopení začalo mírně kouřit z otevřeného okna, po krátké době kouř zesílil. Souběžně vylétl z domu pan Čurda a sledoval funkci komína zvenčí. Kroutil hlavou, něco se mu nezdálo a kolemjdoucímu sousedovi hlasitě sděloval, že je v tom cosi divného, neboť při pohledu z černé komory prosvítá komínem obloha, ale kouř neodchází. A že bude muset řádně vymést kamna.

Nevím, kolikrát nebyla servírována snídaně do postele, ani jak dlouho byli na studené stravě. Zcela bezpečně však vím, že teprve až třetí den se z komína opět kouřilo.

Kopanou jsme hrávali i při pasení krav na loukách pod Zezulovým křížkem. K této lokalitě se mi váže rovněž jedna ze vzpomínek. Louky byly obklopeny zoranými poli a tak nehrozilo, že by se krávy zatoulaly. Hrálo se převážně tenisákem, což mezi drny nebyla až tak snadná záležitost. Hruběji faulující hráč byl na určitou dobu vyloučen. A současně mu byl uložen trest dle námi schváleného sazebníku. Na ohnutý špendlík, špulku rezné niti a chlebovou kůrku se měl pokusit o ulovení kapra v přilehlém malém rybníčku. Málokdy jsme uspěli, v kladném případě byl kapr ihned upraven, na ohníčku upečen a zkonzumován. Celkem jich mohlo být i přes veškeré úsilí uloveno maximálně tak pět kusů.

Rybníček měl pronajatý jeden z našich sousedů, pro stabilní způsob oslovování všech žen bez rozdílu věku i stavu přezdívaný Dušinka. Pamatuji ho, jak nějaký den před Štědrým dnem mezi vrátky oslovil maminku: „Dušinko, dušinko, kapra nekupujte. Budeme lovit. Mám jich tam kolem padesáti.“

A druhý den skutečně ve třech, nazuti v holinkách, s dvěma trakaři, plechovými vaničkami, konvemi, podběrákem, sekýrou, krumpáčem a bůhví čím dalším odjížděli směr rybník. Jejich vyboulené kabáty naznačovaly, že s sebou mají i něco ostřejšího pro zahřátí.

Dle pozdějšího vyprávění jednoho z lovců přišli k rybníku, pustili vodu a čekání si krátili u ohníčku popíjením. Za nějakou hodinu voda odtekla, v lovišti však nebyla ani šupina. Naznali tedy, že ryby nešly s vodou a zůstaly pod ledem. Asi po další půlhodině úmorné práce nabyli jistoty, že ani pod ledem nejsou.

Jak se někomu podařilo komplexně vychytat rybníček do poslední ploutve, zůstalo mi záhadou. Musel to být někdo o moc lépe vybavený a zkušenější než my. Inu, Mihoukovice jsou skorem za humny.

A Dušinka? Ten šel před Štědrým dnem kupovat kapra i pro sebe.

Pohled na průčelí jednoho selského domu a jeho vyvýšená okna mi připomene jednu další klukovskou, opravdu děsnou pomstu. Jeho majitel na nás pro nějakou běžnou nezbednost šel žalovat do školy. Nebylo to poprvé, za jeho pilnost v docházce do školy se stížnostmi mu mohli dát diplom. Kulhající husa následkem nešťastného nákopu míčem, polní pych na hrachových luskách či testování zralosti hrušek na jeho zahradě nebyly sice nějaké hrdelní zločiny, ale škola je nepřecházela. Měli jsme z toho v různých sestavách řadu nepříjemnosti, i nějaká rána rákoskou při těchto příležitostech také padla. Při posledním, povinně prodlouženém pobytu po vyučování jsme naplánovali pomstu. Ve čtyřech jsme následně několik hodin rukou společnou a nerozdílnou vyhledávali a za pomoci metlice vyháněli z jejich děr cvrčky. Ty jsme pak v podvečer otevřenými okny naházeli do obytných místností stěžovatele. Následky byly dle líčení jeho manželky až neskutečné. Po zhasnutí a chvílce klidu začali cvrčci koncertovat, aby při sebemenším

pohybu či zvuku ustali. Majitelé se prý několik nocí nevyspali, údajně několikrát přemísťovali bez většího úspěchu i nábytek, až kapitulovali a všichni svorně spávali na seně.

Žijící spolupachatelé, pamatujete ještě na ten pracný lov cvrčků?

Dnes se mohu k této akci přiznat: jednak je nesporně promlčená, jednak nikdo z tehdejších postižených ani pan učitel Schäffer s jeho rákoskou již nežijí.

A abych se ve vzpomínkách nepohyboval jenom v samotném Budišově, přidám i jednu z Kundelova. S Pepíkem Večeřou jsem nechodil jenom do jedné třídy, pokračovali jsme u stejného zaměstnavatele v likérce Velké Meziříčí v účetnické profesi. Na podnikovém ředitelství v Brně působil hrou osudu jako hlavní účetní bývalý budišovský fotbalista Lojza Janoušek. Tedy osoba, u které končilo naše finanční a provozní výkaznictví.

U příležitosti vojenských odvodů se náš zaměstnavatel mimořádně vycajchnoval: každému z nás dal ke krytí případné potřeby deset litrů konzumních lihovin. Rum, vodku i něco sladšího. Jak se ukázalo, litrové balení bylo k průběžné manipulaci zcela nepraktické a tak před rozhodným dnem D jsme si udělali na různých místech v obci u spolehlivých osob „zásobovací základny.“

Naše baterie by stačila k zdevastování celé tehdejší skupiny odvedenců, avšak každý z adeptů vojenského řemesla měl destrukční materiál také svůj vlastní. Po návratu z Třebíče – coby odvedenci – jsme chodili se zpěvem po obci. S odstupem času se drolily jednotlivé skupinky více či méně rozjařené, v pozdějším odpolední bylo možno zaregistrovat první padlé. Padli, i když na vojnu ještě nenastoupili. Prořídle šiky však byly doplněny řadou dobrovolníků, kteří nedoprovázeli tak dočista snad ani nás, ale spíše kolující láhve.

Navečer jedna skupinka, sice v menším počtu osob, ale o to s vyššími promilemi alkoholu v krvi, se dostala i do Kundelova. Šel jsem tam s Pepíkem a tam jsem poprvé v životě a také zřejmě naposledy náhodně vystupoval v roli anděla strážného. V předzahradce jednoho stavení byla studna. Takových byla tehdy spousta. Nahoře dřevěná boudička, odklápěcí dvířka, nádoba s vodou se vytahovala hákem. Parta byla dál vpředu, já se s někým zapovídal, a tak jsem je doháněl. Jen tak náhodou jsem si všiml, že jeden z kamarádů odvedenců bojuje s dvířky a po jejich odklopení se pak pokouší vsoukat do studny. Byl jsem na místě činu samotný, přesto jsem ho závčas zachytil. Na dotaz, co blbne, mi ztěžklým jazykem sdělil, ať ho nechám, že je brodivý pták a tudíž se mu nic nestane.

Jsem abstinent. Dřív to bylo kvůli sportu, potom z blbosti, dnes snad jen ze senility. Po bouřlivějších akcích se mne obvykle mnozí vyptávali, co všechno navyváděli. Když jsem kamarádovi za pár dní nato líčil, že místo tohoto setkání mohl slavit vlastní funus, na toto dění si kupodivu bez většího zaváhání vzpomenu. Že byl nějak utahaný a chtěl se vykoupat. Jen druh brodivého ptáka, za kterého se vydával, nebyl schopen blíže upřesnit.

Při průjezdu jednou blízkou obcí si také nemohu nevzpomenout na tři místní sestry – široko daleko vyhlášené krasavice. Ač jejich křestní listy zněly na běžná jména, my kluci jsme je měli přejmenované na Kazi, Tetu a Libuši. A docela by mne zajímaly jejich životní osudy.

Běh Lorenzovými sady, zleva Popelář – vítěz muži, Bohumír Machát – dorost

* X *

Souběžně s kopanou jsem dorosteneckém věku začal koketovat i s lehkou atletikou. S tou jsem se dostal – oproti kopané provozované v okresním měřítku – nesporně o hodně dál. Vybojoval jsem si totiž dvakrát účast na atletickém mistrovství republiky v přespolním běhu. Absolvoval jsem také – zejména za dobu základní vojenské služby – řadu závodů po celém Slovensku, severní Moravě a dokonce jsem zabrousil i do Polska. A to jsem se k atletice připlétl vlastně úplnou náhodou a dokonce značně nechtěně.

Na třebíčské obchodní akademii nám změnili tělocvikáře a my jsme dostali na tělocvik profesora Emila Nováka. Byl již tehdy nějakým funkcionářem atletického svazu, později dokonce vedoucím u reprezentace československých juniorů. A ten ze všech sportů uznával jedině lehkou atletiku – kdo ji neprovozoval, neměl nárok na slušnou známku z tělocviku, i kdyby snad byl v jiném oboru mistrem světa. Absolutně pak nesnášel kopanou.

Na začátku školního roku 1946 jsme na dráze stadionu Pod kostelíčkem museli pod jeho vedením absolvovat povinný kilometr. Mezi spolužáky byli i Franta Stehlík a Jarda Novák alias Carda. Oba se zúčastnili dorosteneckého mistrovství republiky v běhu se slušným umístěním, Stehlík dokonce dovezl diplom za třetí místo. Třídní závod jsem k údivu profesora, obou zkušených běžců a v neposlední řadě i svému vlastnímu s celkem slušným náskokem vyhrál. Neviděl jsem v tom nic mimořádného, jako vesnický kluk jsem byl zvyklý běhat od malička, jen jsem postrádal doposud nějaké srovnání. Hned druhý den jsem byl ale pozván profesorem na pohovor s dotazem, zda bych nechtěl závodně běhat za Sokol Třebíč. Moc se mi nechtělo, byl oproti svému sympatickému předchůdci konfliktní, z těchto důvodů mně i ostatním spolužákům krajně nesympatický. Zapracoval však asi pud sebezáchovy a tak jsem nakonec kývl. Následně jsem dostal sokolskou průkazku, nášivku na tričko zobrazující sokola s činkou, což bylo po materiální stránce do konce běžecké kariéry asi tak všechno. A po teoretické stránce jen slušnou řadu poučení o formě tréninku, která jsem již za dveřmi pustil z hlavy.

V té době jsem nejvíc kamarádil se spolužákem Mírou Štveráčkem z Vladislavi. Když se dozvěděl, k čemu jsem se upsal, rozhodl se, že to s běháním zkusí také. Měl řadu dobrých vlastností, patřily mezi ně především cílevědomost, nesmlouvavost k sobě a vytrvalost v plnění předsevzetí. Z toho některé nesporně chyběly mně. On zase oproti mně postrádal některé vrozené schopnosti, kterými jsem jako průměrný vesnický kluk disponoval po fyzické stránce. Docela slušnou rychlost a vytrvalost.

Po příjezdu vlakem před sedmou hodinou jsme tedy ve třídě odložili aktovky a nastoupili k denní dávce v rozsahu cca dvou kilometrů. V místním měřítku to představovalo start u sokolovny, běh kolem hřbitova a po obvodu stadionu Pod Kostelíčkem s asi 150m finišem na spodní aleji.

Po určitou dobu mne to i bavilo. S napadnutím prvního sněhu jsem začal vyjednávat úlevy. Mírek však byl nesmlouvaný, a tak jsme dále tuto trať absolvovali denně, a to často i ve vyšším sněhu nebo mrazu.

Výsledky této celozimní makačky jsem měl možnost docenit už v březnu 1947. Nevím, kdo to v oddílu vymyslel a riskl, ale bez znalosti mé kondice jako jediný z Třebíče jsem byl poslán na svůj první závod v životě, a to navíc do Brna. Na II. ročník běhu Lužánkami pořádaný Sokolem Brno I. V předchozím ročníku ostřílený Franta

Stehlík skončil na šestém místě, tedy se ode mě nic kloudného očekávat nedalo. Po příjezdu vlakem jsem se pracně doptával, kde vůbec jsou ty Lužánky a z kterých míst se ten závod běží. Informace o tom byly rozdílné, ještě že jsem měl dostatečnou časovou rezervu. V Brně jsem předtím nikdy nebyl, tramvají jsem také v životě nejel a tak jsem Brnem pochodoval pěšky.

Ze závodníků jsem ve své kategorii nikoho neznal. Nic mi tehdy neříkala vyvěšená startovní listina dorostu se jmény dvojčat Herberta a Richarda Kaniových, Šustra, Rafa Sedláčka, Matěje, Jardy Stožického... To snad bylo k něčemu dobré, netřásly se mně aspoň předem kolena obavami z trapasu. Teprve později jsem se dozvídal, jaké časy a úspěchy mají někteří v dorostu za sebou. Tehdy jsem si jen ověřil, který je ten Matěj z Vítkovic, jenž dle hlasatele vyhrál předchozí ročník. Chtěl jsem se ho na trati co nejdéle udržet.

Nepřehlédnutelný byl i rozdíl v materiálním vybavení. Většina atletů se rozcvičovala v teplácích, na nohou tretry s hřebíky. Já svetr, tričko a trenky, na nohou - s ohledem na start v Brně - školní křídou nabílené tenisky. Že bych si doma mohl přibalit tepláky, mně vůbec nenapadlo, tretry jsem v té době a ani řadu dalších let neměl.

Brňáci navíc trať dokonale znali, někteří dokonce na ní několikrát trénovali. Já jsem neměl možnost z časových důvodů si ji ani projít a tak jsem naštěstí nevěděl, co mne na ní čeká a do čeho vlastně jdu. Do jisté míry to byla pro mne výhoda.

I tehdejší noviny označovaly po závodě trať jako mimořádně náročnou (o rok později se k tomu vracely při srovnávání docílených časů); ve stínu za jakousi budovou byl dost dlouhý úsek zcela zledovatělý. Borci s hřebíky v tretrách jej zdolávali poměrně hladce, já

v teniskách s mírným klouzáním. Běželo se poměrně dlouho v jedné skupině, odpadlíci byli ojedinelí.

Zhruba po dvou třetinách závodu se mi zdálo tempo pomalé, cíl dle počtu přihlížejících se blížil a tak jsem přidal. K mému překvapení nikdo nezareagoval a já se bez většího úsilí na špici osamostatnil. Což mi k mému údivu vydrželo až do cíle, kterým jsem proběhl bez potřebného finišu s bezpečným, více než dvouvteřinovým náskokem.

Trať měřila 1730 m, při přepočtu jsem tedy dělal na tomto těžkém terénu kilometr pod 3 minuty a patnáctistovku dokonce kolem 4:27 min. Kategorie vojáků měla na stejné trati horší časy o 24 vteřin, SNB dokonce o 33 vteřin.

Za vítězství jsem dostal dva poháry. Na ten putovní byl následně vyryt rok, moje jméno a klubová příslušnost. Z umístění měl snad stejnou radost jako já i „trenér“ Mírek Štveráček, kterému bylo nutno přičíst minimálně 30 % zásluh. Ten si také zkoušel potom některé závody v rámci okresu zaběhnout, ale dokázal udržovat jenom nasazené tempo, neuměl v případě potřeby zrychlit. Nechal toho tehdy, když byl při závodech v domovské obci označen jako Vladislavský šnek.

Dodnes jsem vděčný za mnohé pozdějšímu kamarádovi Mirkovi Slavíkovi, tehdy v roce 1947 mnou zpočátku oslovanému pane. Toto si okamžitě včetně vykání zakázal. Byl výborným a všestranným běžcem. Rok předtím byl druhý v hlavní kategorii, v r. 1947 vyhrál mílaře, aby v následném roce byl první tentokrát ve vytrvalcích.

Když viděl mou obtížnou orientaci, ujal se mne a já se od něj postupně dozvídal, kde co je, kam mám jít a který je ten slavný československý rekordman Tomin Šalé, Zubatý, Rek, Machovský, Čížmář, Kalenda, Skládaný a další. S některými z nich jsem se příštích létech potkal i na dráze.

V hlavní kategorii toho roku zvítězil Zubatý před Šalém, dle hlasatele a následně i tisku bylo vyzdvihováno sedmé místo Jana Slezáčka, označovaného v jeho 46 letech za nezmaru.

Někdo si dal tu práci a na internetu umístil výstřižky z brněnského deníku týkající se tohoto běhu za roky 1946 až 2000. Jsou tam dodnes a materiál je dostupný kliknutím ROVNOST 1946–2000.

K závodu jsem se po dlouhé řádce let nechtěně vrátil po přečtení článku, že se poběží 66. ročník Běhu Lužánkami. Nemohl jsem pochopit, že od té doby uplynulo celých 64 roků a tento časový odstup jsem si ověřoval jako debil počítáním na prstech. Měli to správně!

Za dva týdny jsem byl Brně opět. Konal se zde III. ročník jarního Slezáčkova běhu. Místo startu jsem hledal ještě hůře než minule. Kde jsou Lužánky, věděl téměř každý. Na dotazy, kde pořádají nějaký běh SK Židenice, bylo odpovědí převážně jen kroucení hlavou. Nakonec jsem se tam dostal, nachodil jsem jenom více kilometrů než minule.

Nebývá běžným zvykem, aby závod byl pojmenován po atletovi, který ještě aktivně závodí. Dokonce ne v nějaké kategorii veteránů, ale v hlavních soutěžích mužů. To už musí být osobnost. A takovým esem Jan Slezáček, v atletických kruzích známý jako Žanek, bezesporu byl. Držel československé rekordy v běhu na 5 000 a 10 000 m, ten druhý dokonce od r. 1933 do r. 1948, tedy neskutečných 15 let. Překonal ho až v olympijském roce Emil Zátopek. Kolikrát vyhrál Běh Brnem (běhal se od r. 1920) asi

nevěděl ani on sám, 5× representoval republiku, byl také prvním Brňákem, který vyhrál jeden ročník legendárních Běchovic.

Nyní tedy nesl již třetím rokem tento tradiční závod ulicemi Slezáčkovo jméno.

Start byl na jakémsi náměstíčku, v pozadí se červenal kostelík z neomítnutých cihel. Ulicemi nám dělal vodiče chlápek na kole. Krátce po startu jsme se s olomouckým Šlancrem odtrhli od celé skupiny a asi po 2 km jsme měli docela slušný náskok. Pro mne však znenadání nastala komplikace. Zboku ve vzdálenosti asi 20 m přijížděla tramvaj. Šlancr, zvyklý z rodné Olomouce na tento dopravní prostředek, klidně koleje těsně před ní přeběhl. Já, venkovan zvyklý nanejvýš na koňské povozy, jsem si na toto netroufl a zůstal uctivě stát. Při čekání mne doběhla téměř celá skupina. Po přejezdu šaliny jsem jenom viděl poměrně vzdálená záda soupeře. Vydal jsem se na beznadějně stíhání, bylo to však marné, a tak jsem skončil v závodě druhý. Ceny nám dorostencům předával sám pan Slezáček, usměvavý a vtipný sympaťák, který o mé „čekárně“ u kolejí byl informován. A o tom, že byl skutečně nezmarem, jak ho označovaly noviny, svědčí skutečnost, že zemřel asi půl roku po dosažení 91 let.

S podobnou brzdou, tentokrát pro změnu ve formě dlouhatánského nákladního vlaku, jsem se setkal ještě jednou téhož roku při přespolním běhu v Okříškách. Zhruba po kilometru jsme se shlukli ve stejné sestavě jako na startu, tentokrát u spuštěných závor, a vykládali vtipy. Teprve pak po přejetí dlouhatánského nákladního vlaku s dvěma lokomotivami od kolejí začal závod nanovo.

Tělocvičná jednota Sokol Okříšky.
Lehkoatletický odbor.

Bohumír Machát

člen Sokola Třebíč

zúčastnil se lehkotletických závodů Sokola
Okříšky v
a umístil se jako
v výkonem
8,59

Okříšky, 27. září 1947.

.....
L. Sauer
.....
jednatel

.....
Mich. Švabík
.....
starosta

.....
Janek Slavík
.....
vedoucí odboru

A ještě jsem absolvoval a vyhrál ve spojitosti s kolejovým dopravním prostředkem jeden nezvyklý závod. Bez ocenění diplomem, zato s postihem. Do školy v Třebíči jsme jezdili z Budišova vlakem přes Studenec, odpoledne stejnou trasou zpět. Ráno jezdil vesměs motorák, odpoledne parní lokomotiva se čtyřmi vagonky, někdy byl vzaду připojen i nějaký ten nákladní. Ze Studence k Pozďatínu bylo z počátku dost velké stoupání a tak si lokomotiva jen supěla a jela velmi, velmi pomalu, zrychlovat začala až za silnicí. Ale i to nebylo nic moc. Jednou jsme rychlost, či spíše pomalost jízdy komentovali, a já jsem neuváženě prohlásil, že na nádraží v Pozďatíně bych byl dřív po vlastní ose, tedy během. Dobráci žili i tehdy, a tak mne hned vzali za slovo. A o co prý se vsadíme. Nakonec jsme sázkovou jistinu usmlouvali na deset zánovních Rodokapsů, které obě smluvní strany musely složit předem u nestranné osoby. Den závodu byl ponechán na mé vůli, z těchto důvodů jsem bedlivě sledoval počet připojených nákladních vagonů.

Se zahvízdáním výpravčího jsem na druhé straně vlaku vyrazil. Zatímco se lokomotivě protáčela kola, udělal jsem si docela slušný náskok. Při probíhání kolem lokomotivy na mne řvali jak topič, tak i strojvedoucí. Ty na nějaké nepatřičné dění upozornili moji fandící spolužáci vyklánějící se jak z okýnek, tak i plošin. Oboje pokřikování bylo dočasné, přidal jsem a zakrátko jsem byl z doslechu. Pouze vzdálenější supění lokomotivy jsem slyšel dobře. Náskok jsem si musel udělat v dolní části, přes silnici kolem hřbitova už projížděl vlak o dost rychleji. I když ani to nebylo nic moc – viz další sázka.

Vlak jsem v tomto případě neporazil jen o pověstný nárazník, ale obrazně o pár vagonů. Stačil jsem se ještě na zastávce vmístit mezi čekající, k mé škodě jich tam moc nebylo. Ono se v trenkách a tričku ale nijak moc schovávat nedalo. Nestačil jsem ani pořádně ve vagonu dosednout a byl u mne pan průvodčí Švásta. Jinak ohromný dobrák. Přes úpěnlivé prosby mi zabavil měsíční jízdenku i s průkazkou a odevzdal je na železniční stanici v Budišově. Tam jednání bylo jednodušší. Pan přednosta Chalupa mně promlouval do duše a já pokorně sliboval. Nakonec jsem si doklady odnesl.

Rychlost lokálky provokovala i další sázející. A tak nepoučeným osudem se vsadil další. Tentokrát, že seskočí z prvního vagonu u pozďatínské silnice, utrhne pár třešní v aleji a zase naskočí do posledního vagonu. Vyhrál jako já a stejně jako já si šel škemrat o jízdní doklady. Tentokrát do Velkého Meziříčí, které bylo jeho domovskou stanicí.

Přijít o legitimaci s měsíční jízdenkou byl sice parádní průšvih, ale přestupky proti přepravnímu řádu se nevyhnuly ani dalším denním zákazníkům dráhy z našich řad. Sláva Málek (budoucí velkomeziříčský výpravčí vlaků) a Karel Bernat (budoucí předseda JZD Rudíkov) si při nějaké rušnější púťce vyhodili vzájemně z otevřeného okna jedoucího vlaku aktovky. Průvodčí nehledal iniciátora tohoto konfliktu a legitky sebral oběma. Společně pak šli na nádraží prosit o vrácení dokladů, společně se pak také vydali podle kolejí hledat aktovky.

Se zmíněným Karlem Bernatem jsem na měšťance dlouho sedával v jedné lavici, byli jsme kamarádi a ani později jsme mezi sebou neměli žádné tajnosti. Vykládal mi, jak v roce 1969 byl jako předseda JZD zván tehdejšího prezidenta generála Ludvíka Svobodu na doplatky. Prezident byl totiž čestným předsedou družstva a v legraci jim opakovaně vyčítal, že funkci mu sice dali, ale záhumenek nikoliv. Měl v té době na Hradě nějaké

neodkladné jednání, čekali u nich doma a jeho manžela jim tlumočila, že o nich ví a moc by se zlobil, kdyby na něho nepočkali.

Paní Svobodovou snad ani v Budišově není nutno nijak představovat. Po odstavení generála Svobody na vedlejší kolej pracovali oba v JZD Hroznatín. On se přeškolil na účetního, jeho paní pracovala na stavbě drůbežárny u zedníků; míchala a vozila maltu, podávala cihly. Byla inteligentní, měla správně proříznutou pusou a nějaké servítky při obhajování správné věci si nikdy nebrala. Vždy věděla přesně, co chce, a většinou toho i dosáhla. Sám jsem s ní dvakrát jednal o zásobování pojiždou prodejnou obce.

Bavila se s nimi nikoliv jako první dáma, ale jako jejich bývalá spolupracovnice. Při čekání se samozřejmě dostala řeč i na srpen 1968. Při tom se dozvěděli soukromě řadu věcí ze zákulisí jednání. Ty nebyly nikdy zveřejněny nebo byly předkládány v jiné, pro veřejnost přijatelnější variantě. Třebas, že do Moskvy nechtěl za žádných okolností vůbec jet. Že ho tam vyhnala doslova ona. Průvodní slova, jimiž ho k této cestě vyprovokovala, snad nelze ani reprodukovat. Způsob, jakým údajně docílil vrácení celé skupiny včetně Kriegla, je hodný obdivu. Rudíkováci byli na návštěvě u Svobodových také bezprostředně po tom, co byl odvolán z funkce prezidenta pro údajně neuspokojivý zdravotní stav a nahrazen Husákem. Byl tehdy ve výborném fyzickém i duševním stavu, dlouho s nimi besedoval, dokonce je vyprávěl před branku vilky v Břevnově a sliboval, že se za nimi brzo podívá.

Ale to jsem značně odbočil. První dva skutečné závody jsem rozebíral podrobněji. Chtěl jsem ukázat, s jakými problémy se setkával začátečník při vhození do neznámého prostředí. Další závody byly jako na běžícím pásu a octl jsem se na jakémsi pomyslném kolotoči. Běh Lorencovými sady v Třebíči (nejstarší závod na Moravě), okresní a krajský přebor v přespolním běhu, divizní utkání s Jihlavou, Sokolem Brno I, závody na Velké ceně města Znojma, domácí závody při Velké ceně Třebíče, závody v rámci sportovních dnů v některých obcích...

Při klubových utkáních jsem byl vždy jako benjamínek nominován na kratší tratě, většinou půlku, málokdy patnáctistovku. Půlku jsem doslova nenáviděl, ještě dnes si pamatuji, jak bolela druhá čtyřstovka, při tom se člověk ani pořádně nerozběhl, vytrpěl si své a byl konec. Nedalo se nic dělat, delší tratě měli rezervovány starší zasloužilci.

Rovněž tak s plnou vážností bylo nutno brát každoroční trojtkání v atletice mezi rolnickou školou, gymnasiem a obchodní akademií. Při něm jsme si vylepšovali pozice u sportovních profesorů, kteří toto střetnutí v hojném počtu navštěvovali. V obou ročnících jsem vždy absolvoval dvě tratě – kratší půlku nebo kilometr a delší 1500 m nebo 3 km, vždy s plným přínosem bodů. Jednou mě to domnělé získávání náklonnosti vytrévalo. Na obchodní a směnečné právo jsme měli profesora, který býval čsl. reprezentantem v lyžování a při zavalení lavinou utrpěl nervový šok. Byl neskutečně hodný, účast v hodině nikdy nekontroloval a my toho bohatě využívali v domnění, že nemá žádný přehled. Na zkoušení zásadně nevyvolával, sami jsme se před pololetím a na konci školního roku přihlašovali. A tak jsem učinil i já v domnění, že si mne ze třídy při skromných docházkách nemůže moc pamatovat. Nezapomenu nikdy, jak se na mne podíval přes notes a řekl: „Machát, kdybych vás neznal ze stadionu, tak ani nevím, že jste studentem naší školy.“ Polepšil jsem se a směnečné pojmy jako aval, avalát, trata, prolongace či vinkulace směnky si pamatuji díky této lekci dodnes. I když za celý život jsem je uplatnil jen při luštění křížovek.

TĚLOCVIČNÁ JEDNOTA SOKOL VE ZNOJME

Bohumir Machát

CLEN

dorostu Sokola Třebíč

ZÚČASTNIL SE LEHKOATLETICKÝCH ZÁVODŮ PŘI VELKÉ CENĚ MĚSTA ZNOJMA

v běhu na 1000 m A UMÍSTIL SE NA MÍSTĚ třetím. VÝKONEM 2:59 min.

VE ZNOJME 21.X. 1947

Brušník

leďoatel.

M. Masaryk

starosta.

Šmtraj

módelník.

Sokolská župa plukovníka Jos. Jiřího Švece v Třebíči.

Boh. Machát,

dorostenec tělocvičné jednoty »Sokol«

v Třebíči

župa plukovníka Jos. Jiřího Švece

zúčastnil se závodu v běhu

na přespolním

a umístil se jako

první

v čase 5:15,4 min.

V Třebíči dne 1. VI. 1917

Bohd. Holba

starosta.

František Váňhel

jednatel.

Janek Křecel

náčelník.

Wand

žup. zpravodaj prost. děl.

Pokud byly v rámci závodu vypsaný dorostenecké kategorie, startoval jsem v nich, v opačném případě jsem závodil s muži. V nich jsem bez ohledu na věk absolvoval i všechny okresní mistrovské závody. S dopravou to bylo tehdy všelijak, autobusů moc nejezdilo ani ve všední dny, natož v neděli, vlakem se jezdilo převážně jen na Znojmo a do Brna. Do Třebíče jsem jezdil na kole, odběhl si svoji trať a vydal se na zpáteční cestu. Samozřejmě zase na kole. Ze vzdálenějších míst to byla opakovaně Jihlava. Stejně tomu bylo na sportovní dny do Starče, Vladislavi, Hrotovic, jednou i do Okříšek. Závody byly převážně dopoledne, na odpoledne jsem měl obvykle sjednány jiné aktivity, převážně fotbal.

Po úspěchu se zimní přípravou předchozího roku opakovl jsem se spolužákem pravidelné ranní kolečko i následující zimu. Vyplatilo se to. Jak okresní, tak i krajský nominační přebor v přespolním běhu jsem vyhrál a vyválčil si svou první účast na mistrovství Československé republiky. Každý kraj měl možnost vyslat tři účastníky, velká města měla nějaká další kriteria, dále to byl Ústřední dům armády Praha (později ATK a ještě později Dukla), Sparta Praha, Slavia, Rudé hvězdy z Čech i Slovenska, reprezentanti-vytrvalci.

A tak jsem se necelého půl roku po svých osmnáctých narozeninách ocitl koncem dubna 1948 s trebičským Svobodou a znojemským Maškem v Klatovech. Mimo mistrovství ČSR byl závod vypsán rovněž jako sletový přebor Československé obce sokolské. Trať měřila 11 600m a vedla kopcovitým terénem kolem města. Počet účastníků běhu jsem odhadoval zhruba kolem dvou stovek. Mezi nimi poutal samozřejmě největší pozornost Emil Zátopek. Zčásti jsem viděl i jeho rozcvičování před závodem. Nebral to nijak vážně a prováděl doslova psí kusy. Kotrmelece vpřed i vzad, stojky na zídce či chození po rukou. Nevím, jestli tím bavil více lidi nebo sám sebe.

Rušno bylo v místě startu, na místním stadionku. Ten na podobný rozsah nebyl ani v základních požadavcích uzpůsoben. Pro všechny závodníky a diváky byly třeba k dispozici pouze dvě dřevěné kadibudky, které byly v neustálém obležení. A v jedné z nich ještě před samotným závodem zabodoval Zátopek. Docela přirozeně a lidsky. Nějaký nedočkavec lomcoval dvířky jedné ze dvou budek a zevnitř se ozvalo nevrle: „Obsazeno.“ Přešel tedy ke druhé, tu otevřel celkem bez nesnází. Nebyla však prázdná, uvnitř seděl s tepláky pod kolena Zátopek. Nenechal se ale nijak vyvést míry. Pokynul vznešeně kolemstojícím a k nedočkavci pronesl hlasitě: „A tady se sere.“ Odezvou byl bouřlivý aplaus.

Závod vyhrál s více jak minutovým náskokem před druhým kolegou z reprezentace Novákem. Na počátku olympijského roku nikoho nenechal na pochybách o své formě. Po předání cen odcházel z podia se třemi poháry. A předvedl to, co se o něm později tradovalo. Vybral si náhodně tři z diváků, kterým honosné poháry vrazil do rukou – prý aby mu je opatrovali. Jaksi pozapomněl si je vyzvednout a tak někteří domorodci dle doma vystavených pohárů mohli být mistry republiky.

V tomto závodě jsem skončil na 23. místě, když jsem na stadionu předběhl jednoho ze soupeřů, s nímž jsem se „vezl“ skoro dva kilometry. Teprve z novin jsem se dozvěděl, že se jednalo o čl. reprezentanta v běhu na 5 km, jednoho z bratří Dolenských z Rudé hvězdy Cheb. V červenci 1948 mi přišel navíc nečekaně na mé jméno diplom z Československé obce sokolské, dle něhož jsem byl členem družstva, které se umístilo na šestém místě. Vzhledem k vyjmenované konkurenci klubů z celého Československa

víc než výborný výsledek. Diplomu si cením ještě dnes po více než 64 letech. Jsou na něm totiž podpisy tehdejších vrcholných představitelů ČOS před jejím zákazem a rozpuštěním. Jmenovitě starosta Truhláře, náčelníka Peningera, podpis jednatele je pro mne nerozlučitelný. A tak se asi jako jediný Budišovák mohu pochlubit, že jsem běžel se Zátokem, a to dokonce na mistrovství republiky.

ČESKOSLOVENSKÁ OBEC SOKOLSKÁ

Bratr *Bohumir Maebát*

jednota *župa Plukovníka Švece*

byl členem družstva

o mistrovství v běhu přespolním- 11.600 m.

které se umístilo *jako šesté počtem 85 bodů*

V Praze v červenci 1948.

Šmucy
jednatel

Peninger
náčelník

Truhlář
starosta

Diplom z tohoto závodu mi dodnes pomáhá přesně určit datum maturitní písemky z češtiny. Celou noc jsme se vraceli vlakem z Klatov, na třebíčské nádraží jsme dojeli kolem půl sedmé. A v osm hodin jsem nastupoval na onu slohovou práci.

Zátopka jsem krátce na to viděl ještě v Brně, kde mu soupeři v běhu na 3 km byli Holand'an Slijkhuis a Ahlden ze Švédska. Ti se za ním celý závod pohodlně vezli a v posledním kole šli oba nezadržitelně vpřed. Bylo poněkud skličující vidět naši velkou naději pro Londýn takto deklasovanou. Teprve s odstupem dalších let jsem si uvědomil pravděpodobné příčiny této porážky. Na Zátopka to byla poměrně krátká trať. Nevím, kdo ji vybíral a vyjednával, na nějaké zvýšení sebevědomí před olympiádou to rozhodně nebylo vybráno šťastně.

Sportovní novináři začali konat to, co uměli i v tehdejší době snad nejlíp. Sýčkovat a prorokovat. Že Zátopek na olympiádě žádné zázraky neudělá, protože na to zkrátka nemá. Jak to nakonec dopadlo v bězích na 5 a 10 km je dostatečně známo.

Zátopka jsem na dráze viděl ještě třikrát v letech 1949–1951, a to při Velké ceně města Třebíče v běhu na 10 km. Při posledním startu vytvořil rekord závodu a přes rozhlas na stadionu prohlásil k divákům, že na tento kolotoč už ho nikdo nikdy v životě nedostane. Mínil tím místní běžeckou dráhu. Všude jinde měří běžecký ovál obvykle 400 m, v Třebíči to bylo pouhých 280 m. Čili při běhu na 10 000 m musel ho absolvovat téměř 36×. Svůj veřejný slib nemusel porušit, třebíčská atletika po r. 1954 na několik roků zanikla.

Za porovnání stojí i některé údaje z této třebíčské Velké ceny na 10 000 m. V r. 1948 stačil k výhře reprezentantu Novákovi čas kolem 34:30 min. O tři roky později zvítězil Zátopek rekordním časem 29:29 min., tedy více jak o pět minut lepším. Při průměrném propočtu výkonů by tedy Zátopek utekl Novákovi na této trati o téměř 1700 m.

Ze vzájemného hecování účastníků hlavního běhu VC vždy vyšly najevo některé epizody ze zákulisí velké atletiky. Občas z nich vypadlo něco o Zátopkovi, že to není tak idylické a budovatelské, jako nám ukazují v žurnále nebo píší v novinách. Vyplyvaly na veřejnost i drby o jiných. Třebas jednoho z reprezentantů oslovovali ve spojení s jeho jménem „reemigrante.“ A on na to dokonce kyselým výrazem obličje slyšel. Vysvětlení bylo docela vtipné. Jmenovaný se zúčastnil Běhu L'Humanité v Paříži, což byla obdoba našeho stranického Běhu Rudého práva. Dle zlých jazyků se nějak pozapomenul s náhodnou známostí a zmeškal odlet. Zbytek výpravy se vrátil bez něho s tím, že dotyčný emigroval. Což o to, totéž se v té době stávalo ve více případech. Náš borec se však vrátil samostatně následující den a nějaký vtipálek mu po oficiálním označení emigrant přišel přezdívkou Reemigrant. Neměl z ní samozřejmě žádnou radost a měl prý následně dokonce problémy i se starty na závodech v socialistických zemích.

Zátopek byl mimořádný člověk nejen sportovními výkony, ale i lidsky, charakterem. Lidé doma i venku ho brali, různá vyznamenání ani světové rekordy ho nijak nezměnily. Nebyl to pro ně Zátopek, ale Emil. Pro režim představoval oficiálně jakousi republikovou výkladní skříň úspěchů sjednocené socialistické tělovýchovy. Ani v době největší slávy nezpychl, byl kamarádský a i nadále dokázal jadrnými, osobitými slovy okomentovat vše, co se mu nelíbilo. U armádních funkcionářů tak měl permanentně dle probíhající šeptandy nějaký škraloup a nedělalo mu problém přidělovat si další. Během kariéry byl několikrát veřejně v rozporu s politikou vládnoucí strany. Snad nejznámější případ je ten

olympijský, v němž se zastal mílaře Stanislava Jungwirtha a doslova mu prosadil účast na olympiádě. Tomu totiž také dodatečně vyšťourali nějaké nevhodné příbuzné – nebo co – a nebylo tajemstvím, že z účasti na závodech i přes původní nominaci vypadne. Snad se jenom hledaly oficiálně přijatelné důvody, proč ho poslat z letiště domů. Postavil se za něj však neústupně Zátopek. Odmítal nastoupit do letadla a prohlásil, že pokud nepoletí Jungwith, nejede ani on. Slibovali mu, že Stanislav poletí dalším letadlem. Emil na to, že pak on také počká. Dle pozdějších vzpomínek členů výpravy seděl nakonec u okénka bledý Jungwith a vedle něho se zubil Zátopek. Teprve nyní u příležitosti svých devadesátých narozenin paní Dana Zátopková v televizi řekla, že za toto byl navržen vedením výpravy k exemplárnímu potrestání pro rozvracení státní reprezentace. A přidala další pikantnost o tom, že Zátopkovi jeho velitelé odmítali dát potřebný souhlas k jejich svatbě vzhledem k jejímu buržoasnímu původu. Z těchto důvodů Zátopek dokonce uvažoval o odchodu z armády. Tedy vzájemná averze velení armádního sportu a atleta byla o mnoho větší, než se šušovalo.

Na veřejnost se také dostala válka mezi funkcionáři a tímto závodníkem. Jednalo se o socialistický závazek, kolik zlatých medailí doveze z olympiády r. 1952 a jednání to prý bylo dle pozdějších vyjádření samotného Zátopka docela drsné. Zátopek nabízel jednu, funkcionářům se to zdálo málo, usmlouvali to na dvě. A to prý byl důvod, proč se Zátopek přihlásil pro jistotu mimo 5 a 10 km i na maraton. To pro případ, že by to na pětku nevyšlo.

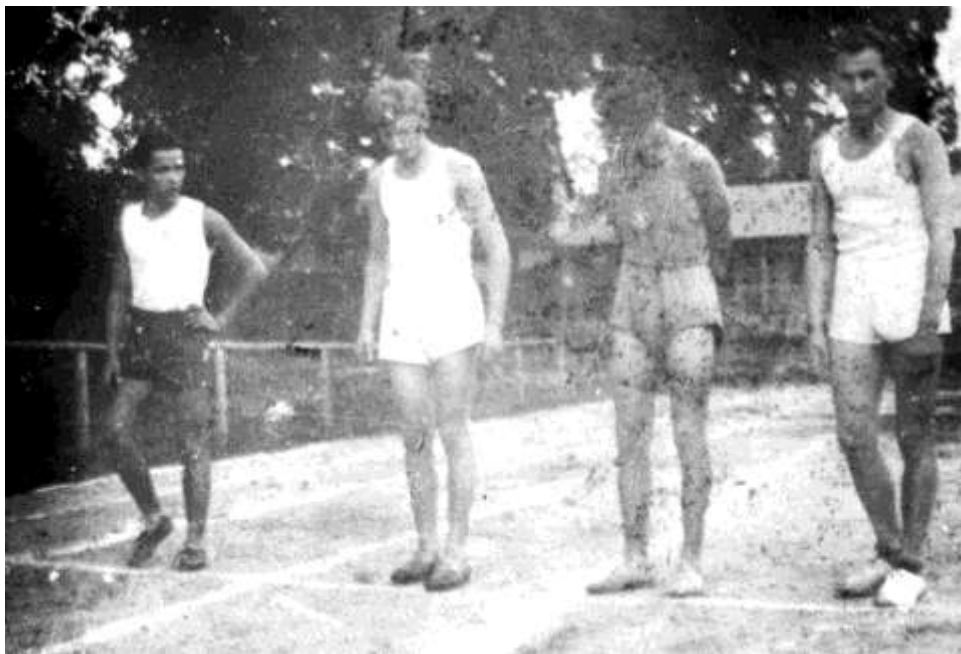
Konečnou pro Zátopka a stovky dalších známých osobností ze všech oborů činností vystavil v létě r. 1968 podpis prohlášení Dva tisíce slov. Zveřejnila je většina medií, např. Mladá fronta dne 27. června 1968 a mimo Zátopka ho podepsala mezi prvními i jeho manželka Dana a zhruba stovka dalších. Namátkově vybírám Věru Čáslavskou, Rudolfa Hrušínského, Jana Wericha, Jiřího Rašku, Jaroslava Seiferta, Jiřího Hanzelku. V rámci následné normalizace zejména sportovci přestali být vzory mládeže. Emil Zátopek odešel z armády, skvělý herec pan Hrušínský se živil jako taxikář a u pana Wericha to zdůvodnili podstrčením a podepsáním v pozdním věku omylem. A Zátopek? Pro údajné špatné chápání internacionální pomoci po roce 1968 skončil jako řada jiných ze stejných důvodů v dělnické profesi, doslova u lopaty.

Akce roku 1948 byly pro mne podobné akcím v předchozím roce. Vzhledem k vybojované účasti na MR mi vypadly některé běhy v Brně i Lorencovy sady. K běžným závodům klubu přibýly naopak předletové středoškolské závody ve všech odvětvích sportu, tedy i v atletice. Zde jsem se dostal postupně až do závěrečných kol pořádaných v Praze. Rok přechodu z dorostu do mužů mohu celkově hodnotit jako průměrný. Ani dobrý výsledek docílený na mistrovství republiky na dlouhé trati mne však nezbavil startů na půlce. A tak jsem trpěl dál.

Návazně na ukončení školy a nástup do zaměstnání jsem po nějakém roce přijal nabídku a přestoupil do atletického oddílu Sokola Velké Meziříčí, kterému šéfoval znovu Novák, tentokrát přezdívaný Kád'a. A stejně jako ten třebečský taky nemiloval moc kopanou. Výkonnostně byl oddíl podstatně níž než mé předchozí působiště, neměl ve svých řadách žádného československého reprezentanta ani nepořádal akce celostátního významu. Byla však zde velmi dobrá parta. Pro mne bylo nejvíc potěšitelné, že mne nikdo nenutil běhat nenáviděnou půlku a počal jsem si dělat monopol na středních a

delších tratích. Během dvou let se přidali další a tak na krajských závodech jsme celkem suverénně obsazovali přední místa ve všech disciplínách od 1500 m výše.

V té době začínaly mezikrajské družby se Slováky. A družilo se nejen při vodce, ale i v řadě sportovních disciplín, mimo jiné v atletice. Vzhledem k podávaným výkonům jsme byli zařazováni do výběru kraje. Pamatuji závodníky z Bánovců nad Bebravou, ve velkomeziříčské sokolovně bylo lze vidět boxovat olympijského vítěze Juliusa Torma a Blesáka proti amatérům z Boroviny. Torma dle dohody úderu jen stínoval, zato Blesák se do toho obul naplno a asi po 20 vteřinách poslal soupeře k. o. k zemi. Další sportovní disciplíny byly rozděleny do všech měst kraje, dislokaci si už nepamatuji.

Družba Velké Meziříčí – Bánovce nad Bebravou v roce 1950

Na oplátku jsme další rok na konci prázdnin zavítali na Slovensko. Den před plánovaným utkáním v atletice jsme se s kamarádem potulovali v Partizánském, kde jsme docela náhodou narazili na přípravu Běhu Slovenského národního povstání. Běžet se mělo ulicemi a místo cíle bylo totožné s místem startu. Byly to závody dva. Jeden kratší pro příchozí jako manifestační, druhý pro závodníky normální, ostrý.

Mezi startujícími jsem měl jednoho známého slovenského běžce, druhý den měl běžet 3 km překážek. Ten mi ochotně vyřídil přihlášku a donesl startovní číslo. Se sportovním vybavením nebyl problém, celé mé oblečení tvořily kalhoty, trenky, tričko a kecky. A tak kalhoty s několika desetikorunami v kapse vzal do opatrování kamarád a já se vydal na start.

Zleva Šlapal ml., B. Machát

Při závodě jsem „zabodoval“ Větší úlet jsem při sportu nikdy a nikde nezažil. Běželo se ulicemi, trať měřila kolem 8 km, soupeři vyrovnání, mírně řečeno dotěrní, a tak to v parném srpnovém dni nebyla rozhodně žádná idylka a šlo se nadoraz. Když jsem viděl cíl, podařilo se mi zrychlit a získat mírný náskok. A pak se stal ten pro mne šílený trapas...

Jak je známo, v místě se vyráběly boty. A při výrobě se používají mimo jiné i textilní kalouny. Pořadatelé nijak nešetřili a vybrali zřejmě ten nejširší, co ve fabrice měli, podařilo se jim na něj vtěsnat dokonce nějaký nápis či heslo. A tento výtvar, dost připomínající transparent, natáhli místo cílové pásky.

Se zbytkem sil a mražením v zádech jsem se blížil k této komplikaci a vsugeroval si, že toto nemohu absolutně protrhnout jako běžné symbolické papírové cílové pásky. Vůbec mne nenapadlo, že by mohla být z boku držena volně. Vypnul mi úplně mozek. A tak jsem k této obrpásce doběhl, zastavil se a s vypětím sil ji podlehl. Co to udělalo s obecnstvem, nemusím popisovat. Na vyhlášení výsledku závodu jsem pochopitelně nešel, pouze jsem přihlížel z rohu vedlejší ulice.

Oběma známým jsem jaksi pozapomněl říci, ať to nikomu neříkají, že si to rozkecám sám. A tak druhý den jsem z naší i slovenské strany vyslechl spoustu „dobře“ míněných rad.

Vzhledem k převaze velkomeziříčských běžců na delší trať nebylo překvapením, že jsme v krajském nominačním závodě pro mistrovství republiky v přespolním běhu r. 1951 obsadili všechna tři místa. Místní složky nám poté dost fandily a tak k přepravě do Znojma nám zapůjčil jeho osobní vozidlo Tatraplán sám tehdejší předseda ONV. Jel s námi i kamarád fotograf a tak máme zadokumentován odjezd tímto v té době přepychovým vozidlem, označeným navíc SPZ VM 1.

Trať byla jedna z nejtěžších, které jsem kdy v terénu běžel. Měřila kolem 11 km, po startu kousek rovné cesty, pak sešup z prudkého kopce dolů, protější stráň jsme naopak zdolávali téměř po čtyřech. A to se třikrát zopaklo.

Terén však nebyl zdaleka to nejhorší, znojemským se nepochopitelně totálně sesypala organizace doběhu v cíli. Běžci se hádali, kdo byl před kým a s jakým časovým rozdílem. S podobným stavem jsem se nikdy nesetkal ani při sportovních dnech na vesnicích. Na místě jsme se nebyli schopni ani dozvědět umístění. Vyhlásily se sice výsledky jednotlivců i družstev do třetího místa, ale ty později doznaly změn. Na jednotu s delším časovým odstupem došla omluva a diplom za třetí místo v družstvech. Ke změně prý došlo po dodatečném přepočítání výsledků a tak jsme byli o momentální slávu ve Znojmě okradeni. Po přepočtu tedy bylo pořadí ÚDA Praha, Sparta Praha, Sokol Velké Meziříčí. Jak jsme dopadli v jednotlivcích, jsme se nikdy nedozvěděli.

Sadu běhů na různé delší tratě jsem si s velkomeziříčskými dokompletoval v Novém Městě na Moravě u příležitosti nějaké okresní akce. Hromadně jsme šli poprvé v životě na 3 km překážek. S tím, co se běhá dnes, to mělo snad společný jen ten název. Normální překážky jsme jakžtakž různými způsoby přeskakovali, vodní příkop jsme zdolávali oporou ruky o kládu a odnožkou. Při pádech do vody se diváci neskutečně bavili. Zřejmě s ulehčením přijali skutečnost, že se nikdo z nás neutopil

Na podzim r. 1951 jsem nastupoval základní vojenskou službu. Myslel jsem si, že díky závodění mám docela obstojnou fyziku. S touto představou jsem absolvoval v přijímači fyzické testy zdatnosti. Běh na 100 m, dále 3 km, skok do dálky nebo vrh granátem mi žádné potíže nedělaly. I když se sportovalo v uniformě a v bagančatech se cvočky v podrážkách. Problémem byla pouze hrazda, požadovaný počet pěti shybů bych musel dělat minimálně nadvakrát, ne-li natříkrát. Dle nějakých tabulek propočítali bodově celkové výsledky, vybrali nás pár desítek, jako velitele čet dali aspiranty – výsadkáře. A začal jakýsi nesmyslný kolotoč, vše probíhalo „behom“. A navíc dle mého mínění i „hladom“. Nejprve jsem ztratil mínění o své fyzice a nato jsem začal ztrácet kila živé váhy. Za necelých osm měsíců jsem jich ztratil dvanáct a honosil se pouze osmapadesáti. V úbytku váhy posléze nastal zlom a kila zpět přibývala. Celkovým následkem toho byl stav, kdy rychlý přesun v rozsahu takových 20 km pro mne nebyl větším problémem. Vzpomínám si, jak jsme se v sobotu odpoledne vypravili na taneční zábavu z vojenského prostoru Libavá do Vítkova. Po zábavě s rozběskem zase davaj zpět. Vše terénem, mimo veřejné cesty, protože jsme šli samozřejmě načerno a nemohli riskovat zadržení hlídkami.

První možnost nějakých skutečných závodů na vojně se vyskytla v disciplíně, o které jsem předtím nikdy ani vzdáleně neslyšel. Štafetový běh na 3×400 m s lehkým kulometem. Účast jednotlivým rotám byla dána příkazem, neměli jsme ani možnost si to předem někde zkusit. Hladkých 400 m dá pořádně zabrat; přidáme-li běžnou výstroj, na nohách bagančata, lehký kulomet vážící zhruba 10 kg (váhu si po létech už nepamatuji) vznikne pro běh něco ve fantazii nepředstavitelného. Utrpení na hranici únosnosti. Při manipulaci s lehkým kulometem bylo možno ho nést v ponosu nebo na rameni, hlavní dopředu. V prvním případě se pletl pod nohy, při druhé variantě si závodník pořídil pořádné otlaky ramene, v horším případě i slušné modřiny. Po prvním závodě jsem nemohl pochopit, jak tato zbraň může mít přívlastek lehký a v duchu přísahal, že k opakování něčeho podobného svou tělesnou schránku již nikdy nepropůjčím.

Přisahu jsem byl nucen porušit, neboť závod jsme vyhráli a postoupili do divizního kola. I zde jsme byli úspěšní a po knižních odměnách jsme za umístění dostali první opušťák. A tak o budoucnosti naší parádní vojenské disciplíny bylo rozhodnuto.

Pokud píšou o úspěších štafety, musím se výslovně zmínit o dalších členech našeho tria. Jeden z nás je již několik let po smrti a tak mohu uvést i jeho plné jméno – Luboš Včeliš. Studoval architekturu a těsně před dokončením byl při prověrkách ze školy vyloučen pro buržoasní původ. Jeho otec měl na Znojemsku nějakou stavební firmu, vlastnili kamenolom, nějaký činžák, a tak to synkovi spočítali. Luboš – ač o několik roků starší – byl nucen nastoupit s námi na vojnu a stal se postupně aspirantem na titul plukovního průseráře. Důvodem byly vždy veřejné komentáře nebo údajné snižování autority velitelů. Byl inteligentní, vtipný, výřečný a nesmírně pohotový. Připomínal mi vylepšený exemplář Saturnina švenknutého Švejkem. Dovedl spolehlivě odhadnout hranice závažnosti přestupku s možnostmi řešení kázeňským potrestáním od postihu prokurátorem. Úvod do „kariéry“ měl skutečně impozantní. To ho u pluku ještě neznali a tak dělal konferenciéra vojenské estrády v Posádkovém domě armády. Přítomní důstojníci všech hodností, jejich manželky, další stafáž jsme dělali my, bažanti. Během uvádění nějakého dalšího vystoupení dolehl do sálu slabě ze zákulisí časový signál z rozhlasu. Luboš udělal mírnou odmlku, podíval se na hodinky a zkoprnělému sálu s pozdviženým ukazováčkem oznámil: „Časové znamení právě ohlásilo dvacet hodin.

Avšak na kremelském orloji odbíjí již dvaadvacátá hodina. Z toho vidíte, jak je Sovětský svaz daleko před námi.“ To halóó nás bažantů a kyselé oficírské ksichy stály zato. Estrádu samozřejmě nedokonferoval, šel z podia přímo do basy a vyfasoval osm „ostrých“. A podobných pohotových hlášek měl za ty dva roky ještě spoustu. A snižování autority velitelů? To by bylo na pokračování Haškova Švejka. Třebas průchod ostře hlídaným lesem s rozsvícenou baterkou, utajovaná převýchova jezdeckého koně nebo naopak veřejně tlumočený rozkaz myším k vystěhování ze stanového tábora - to byly některé z nezapomenutelných perliček. A že jich bylo na docela slušný náhrdelník!

Trio doplňoval další kamarád Jenda Nehybka, občanským povoláním učitel. Inteligentní, tichý, rozvážný, přemýšlivý a férový kluk, vše posuzující s mírným sklonem k pesimismu. Ten se zastřelil zhruba půl roku před ukončením vojny při nočním poplachu roty, u které působil jako staršina. Vedle sebe nechal pouze lístek se slovy „Mami, tati, můžete-li, odpusťte.“ Svědci tvrdili, že z kanceláře byl nedlouho před výstřelem slyšet velký křik.

Vzhledem k našemu kamarádství požádal deprimovaný velitel roty, zda bychom s Lubošem nejeli s ním oznámit tuto tragedii jeho rodičům. Ten se nám také cestou o tom lístku zmínil. Značně jsem se přecenil, to co proběhlo v Jevišovicích, patří dodnes k nejhorším zážitkům mého života. Abych se zúčastnil samotného pohřbu, k tomu jsem odvahu už nenašel. Teprve v civilu při pracovních cestách na Znojmo nebo Moravské Budějovice jsem vždy odbočil, zajel k jeho hrobu a alespoň pohlídl jeho fotku v oválném rámečku.

Pravou příčinu Jendovy sebevraždy, velitele školy Andreje Kobu, jsem viděl zhruba před třemi roky v televizi. V uniformě plukovníka přebíral u příležitosti svých devadesátých narozen od prezidenta Klause nějakou medaili. Nevím, zda také existují nějaké medaile za šikanu a buzeraci. Jen za šikanu Jendy, na kterého si vyloženě zasedl, by jich musel dostat několik.

Tehdy po události jsme se spolubydlicími večer na světlici probírali tragickou událost a příčiny, které Jendu k sebevraždě dohnaly. Přidal jsem některé konkrétní případy, s nimiž se mi Jenda svěřil. Asi za dva dny si mně pozvali kontráši. Tedy také u nás na světlici měli svoje informátory. Musel jsem všechny okolnosti uvést podrobně do protokolu a podepsat závazek o zachování mlčenlivosti. Navíc jsem dostal ústní varování, pokud se na toto téma hodlám ještě dále vyjadřovat, není problém, abych dosloužil vojnu v nějaké zapadlé posádce na Slovensku. A tak bez rizika jsem si na toto téma promluvil s Jendovou sestrou až po skončení vojny. Ta mne i Luboše sama vyhledala.

Každý příběh má mít svůj konec, pokud se výslovně nejedná o příběh s otevřeným koncem. Má ho samozřejmě i tento. Nedlouho před našim odchodem do civilu vyměňoval důstojník Andrej Koba na uniformě nárameníky. Byl povýšen na majora.

Nyní trochu odbočím a mnohé asi popudím. Tato prezidentova medaile mi pomohla také pochopit v plně míře hrůznost medaili Topolánka a Vondry bratrům Mašinům a Paumerovi. Bylo toho na toto téma hodně napsáno a názory se různí. Pro jedny hrdinové, pro druhé vrazi. Paumer v televizi zdůvodňoval podřezání svázaného strážmistra Honzátky tím, že sloužil a přísahal zločinnému režimu. Otřesný snímek byl svého času na internetu. Stejně zdůvodnění měl i u dalších mrtvých. Narukoval jsem počátkem listopadu 1951, u příležitostí tzv. Vítězného února v r. 1952 jsme skládali vojenskou

přísahu. Přisahali jsme zhruba stejnými slovy a stejnému režimu. Pod dozorem důstojníků jsme dokonce podepsali její znění, že v případě potřeby položíme svůj život za vlast. Pod zorným úhlem pana Paumera tedy – nás pár tisíc nováčků – rovněž naplňovalo jeho kriteria pro beztrný odstřel. Kolem r. 1991 se mi do ruky dostala o činnosti této skupina knížka. Napsal ji tuším Rambousek a jmenovala se – nepamatuji si název docela přesně – Jen ne strach. Popisovala surrealisticky činy skupiny a vychvalovala je. Její přečtení doporučuji každému, zejména těm, kteří nevědí, na kterou stranu názorů se přiklonit.

Avšak zpět k atletice. Mimo popisovanou štafetu bylo nás několik dobrovolníků vysláno na divizní předkolo Armádních sportovních her. I když jsem na 1500 m zaběhl lepší čas, než býval jihlavský krajský rekord, skončil jsem na čtvrtém nepostupovém místě. Protože jsem měl dost naběháno, věřil jsem si a zkusil zabojet o postup asi o tři hodiny později, a to v běhu na desítce. Zde se mi to povedlo, a tak jsem se dostal do okruhového kola. Tam však již byli přiřazení atleti z armádních středisek vrcholového sportu, takže jsme tam my, od bojových útvarů, byli pouze do počtu. Nebylo to však nakonec úplně marné. Nějaký atletický nadšenec z tělovýchovného odboru vojenského okruhu nás pár desítek vybral a náhodně jsme byli nominováni na závody civilních klubových celků. Říkalo se tomu honosně utužování přátelství mezi lidově-demokratickou armádou a pracujícím lidem. Značně později jsem pochopil, že to nebyly ryze sportovní ale spíš politické akce. A tak jsem závodil třeba v Opavě, Vítkovicích, Bánské Bystrici, Popradu, Ružomberoku, Zvolení, opakovaně v Bratislavě nebo v Trenčíně. V posledně uvedeném místě jsme měli obvykle sraz před výjezdem do jiného města, a tak jsem se tam ocitl dokonce čtyřikrát. Dodnes pamatuji v kasárnách ještě v r. 1953 nášlapné turecké záchody, koupaliště blízko řeky, večerní zábavy na hradě. Můj domovský útvar vždy dostal pokyn, kam má vystavit cestovní rozkaz a na kolik dnů mají vyplatit relutum.

Na výsledky se nás až tak kupodivu nikdo moc neptal, ono toho k chlubení prakticky ani moc nebylo. Snad jenom občas mne na táboře zastavil sovětský vojenský poradce podplukovník Jegorov s dotazem: „Kak Trenčín?“ Byl po výsadku, tehdy ještě jako major, snad nějakým vyšším potentátem při Slovenském národním povstání a řadu tamních měst znal podrobněji. My mu říkali celkem výstižně Smótroš. Jenom chodil po táboře s rukama za zády, vlezl všude, kuchyni počínaje, přes sklady, stáje a konče snad latrínami. A jen „smótril“, občas zapisoval něco do notesu. Na důstojnickém shromáždění pak bývalo značně dusno.

Jako tělovýchovného náčelníka jsme měli u pluku výborného důstojníka. Býval kdysi sám aktivním atletem a měl i pochopení pro nás, kteří jsme byli ochotni se za každou cenu aspoň na pár dní dostat z výcvikového střediska Libavá. V tomto směru nebyl nakonec lepší ani on sám. Nabídl mi, jestli bych neměl zájem zkusit maratón vypsany 2. vojenským okruhem. Ten tehdy měl pod velením celé Slovensko a severní Moravu. Nevěda co činím, chňapl jsem po tom všemi deseti. Rychlý přesun kolem 20 až 25 km nebyl pro mne nějakým neřešitelným problémem, dalších 17 km nášupu bude dle mé představy jenom taková doplňková brnkačka. Navíc jsem si říkal, že když to zvládá kolem šedesátky jihlavský „dědek“ Hrbek, nemůže to být něco až tak světoborného pro třidvacetiletého kluka. Neuměl jsem si však představit, co dokáže zorganizovat armáda.

Běželo se v Trenčíně, po asfaltové silnici směrem Nové Mesto nad Váhom, s obrátkou na trati. Termín koncem června 1952, start v 9.00 u PDA. Na startu se nás sešlo dle odhadu kolem 100 šilenců, z nichž podle poznatků před startem málokdo podobnou trať někdy absolvoval. Já se mohl aspoň přihlásit dobrovolně, někteří dle jejich vyjádření byli útvarem přímo určeni rozkazem. Závod totiž probíhal pod hlavičkou vojenského okruhu a někteří velitelé se chtěli ukázat, jak sport u nich podporují. Na okolních polích probíhaly žňové práce, slunko pálilo a tempo se mi nezdálo nijak závratné. I přesto se skupina zanedlouho začala trhat. Do obrátky to bylo jakžtakž v pohodě, jenom slunko začínalo víc pálit. Jedinou úlevou se stal zauzlovaný kapesník na hlavě. První a zároveň poslední možnost polít se šálkem vody a napít se byla na obrátce, tedy zhruba na jednadvacátém kilometru. Tam jsem si také sundal tričko, namočil je a bez vyždímání dal na hlavu. Dodnes myslím, že toto mne na zpáteční cestě zachránilo. S nějakou obcerstvující stanicí, podávající nikoliv živou, ale aspoň pitnou vodu z konví, si pořadatelé na zpáteční cestě totiž starost nedělali. Zřejmě to neměli ve vojenských předpisech. Nikdo se také nezdržoval rozmístěním údajů, kolik kilometrů zbývá do cíle. Jako jediný přepych na trati bylo nákladní auto určené ke sběru odpadlíků. A to mělo dost napilno, otáčelo se několikrát. Běžet osamoceně byla hrůza, a tak zhruba kolem 30 km jsem se rozhodl, že počkám na dalšího a zbytek tratě doválčíme společně. Ve stínu stromu jsem se posadil na patník a nějakou dobu čekal. Když se nikdo neukazoval, vydal jsem se na další pouť. S odpočinutím to byl katastrofální omyl. Dostat se znovu do tempa se tělu absolutně nechtělo. Začal jsem si pohrávat s myšlenkou, zda to poprvé v životě nezabalit a nenechat se svézt na nákladáku tak, jako to udělala spousta jiných. Vytočilo mne navíc v dobré víře míněné povzbuzování. Dojel mne na motocyklu nějaký důstojník, přibrzdil, pokynul mi a zavolal: „Súduh, len vydržat! Iba desiat kilometrov.“ Pro sucho v ústech jsem nebyl schopen si ani odplivnout, natož pronést nahlas to, co jsem si v té chvíli myslel. V duchu jsem si říkal: ještě to dotáhnu k tomu mostku, tam sednu do pankejtu a končím, pak jsem si to prodloužil ke sloupu, pak že nejlíp to bude u toho stromu, tam je chládek. Přestal jsem vnímat lidi na polích, zle mně dělal pohled na rozpálenou silnici přede mnou, neměl jsem potuchy, co se děje přede mnou ani za mnou, dokonce mne – nevíم proč – začaly bolet i zuby. Ulice Trenčína se mi zdály nekonečné, domy okolo jsem nevnímal, Kdybych měl dělat nějakou pomyslnou mapu trasy ve městě, musel bych celý prostor označit jako na starých mapách hic sunt leones. Vojáci na křižovatkách nás směřovali k PDA. Jeden z nich na mne křičel, že nedaleko přede mnou je jeden závodník, ten ale neběží, ale jde pomalým krokem. Dostal jsem se mu skutečně na dohled. Ale předběhnout jsem ho už nestačil, v cíli byl o nějakých 30 metrů dříve. Nemohu se ubránit dojmu, že následně jsem vypil trenčinský vodovod, sprchoval se nekonečně dlouho v trenkách i tričku a větší blaho snad v životě nezažil. Pocity ze závodu se nedají slovy popsat, to se musí prožít.

Zhruba po sedmnácti letech jsme přejížděli rozhrkaným autobusem z Káhiry do Alexandrie přes Saharu. Klimatizace neexistovala, dusno k zalknutí, každý na sobě jen to nejnutnější a brblalo se. Vzpomněl jsem si na Trenčín a písečná Sahara pro mě při vzájemném srovnání v té chvíli vyzněla jako příjemné rekreační středisko. Bydleli jsme na Mamuře, přes zátoku bylo vidět letní sídlo bývalého krále Faruka. Toho Faruka, od kterého měl Vlastík David z Budišova zlaté hodinky s věnováním za výcvik egyptských pilotů.

Závod dokončila tehdy necelá pětina startujících, časy nám nebyly sděleny a netroufám si je ani odhadovat. Při svém prvním životním maratónu jsem skončil pár vteřin za oním chodcem, který byl nakonec třetím v pořadí. O kolik dřív tam byli první dva, jsem nezjistil. A tak ona „čekárna“ na patníku mne připravilo asi o životní umístění a tmavomodré tepláky. Ty byly totiž věcnou cenou za třetí místo. Odměňováno bylo prvních šest a za neskutečnou dřinu mi potřásl rukou nějaký major, jako cenu mi předal pogumovanou sportovní tašku s jakýmsi podivným logem. Na Libavě ji nebylo kam dát, ve stanu jsem ji měl mezi vojenskými věcmi. Náčelník školy ji při jeho oblíbené rabovačce našel a spolu s dalšími civilními proprietami kamarádů vyhodil až na tzv. generálskou uličku.

Při obědě jsem si dal do polévky dvě lžice soli a na nějakou hodinku jsem se zprovoznil. Večer jsme chtěli jít na hrad, kde probíhaly pravidelné zábavy. Rozhodl jsem se, že si ještě před večeří chvilku zdřímnu. Zalehl jsem, ale už nevstal. Nepostavil jsem se na nohy a lomcovala se mnou horečka. Několik dek na sobě, u kavalce nádoby s vodou, na záchod jsem se dopravoval po kolenou a loktech. Lapiduch naznal, že jde o svalovou horečku, a tak jsem si pobyt mimo Libavu neplánovaně protáhl na ošetřovně o další dva dny.

Druhý maratón jsem si zaběhl ve stejném roce na podzim již s patřičnou pokorou a bez jakýchkoliv větších komplikací v Bánské Bystrici. Zhruba do 30 km jsem běžel křečovitě, pod dojmem trenčínského utrpení jsem se podvědomě šetřil, vše jsem podřídil pouze doběhnutí do cíle. Ze známých republikových maratónců tam startovali velezkušný Štrupp a Špiroch. Jaroslav Štrupp – tehdy již s blížící se k šedesátce – byl v té době druhým nejpilnějším maratóncem světa. Měl jich na kontě více jak sto deset. To už jsem byl matadory nezištně poučen, že při běhu se nesmí člověk dívat na silnici před sebou, ale na krajinu do stran. A na silnici jen sem tam mrknout okem. Pomáhalo to. V asi třicetičlenném startovním poli jsme byli jen dva vojáci. I když jsem ke konci trochu zrychlil, nebyl to žádný zázrak - skončil jsem sedmáctý.

Třetí a poslední maraton v pořadí jsem absolvoval o rok později dokonce v Polsku. Jejich armáda pořádala nějakou akci a jako zpestření v rámci družby spřátelených armád jsme se zúčastnili v počtu asi 20 atletů v různých disciplínách. Zřejmě neměli obavy, že bychom emigrovali, ani jsme asi touto akcí neoslabovali bojeschopnost vojsk Varšavské smlouvy. Tím druhým vždy argumentovali velitelé, proč nám nedávali v době Vánoc nebo Silvestra opuštěák.

Sraz před odjezdem jsme měli v Krnově a tam se nečekaně naplnilo proroctví bývalého újezdního tajemníka pro Budišov a okolní obce. Při silvestrovském programu si o něj a jeho proslulý dopravní prostředek – kolo s pomocným motorkem – oťel hubu Mírek Man a několik z nás mu u toho asistovalo. Krátce na to mne odchytil na budišovském Václaváku, a ač zcela bez viny, přece jsem se dozvěděl, že rosteme pro kriminál. Na další proroctví jsem už nečekal, člověk o své budoucnosti nemusí vědět až tak docela všechno.

A v Krnově se jeho slova naplnila. Tamní pluk byl v té době na Libavě, v posádce zůstali jen vojáci vykonávající strážní a dozorčí službu. Na bráně jsem uviděl desátníka aspiranta s páskou dozorčího vojskového tělesa. Se sportovním pytlek přes rameno jsem se ho docela slušně zeptal „Prosím tě, kde jsou tady ti atleti?“ Odpověď byla zcela nečekaná: „Soudruhu desátníku, kde si myslíte, že jste?“ Stačil jsem jenom prostořece

odpovědět, že asi v Krnově, aspoň jsem tam původně jel. To byl můj konec, zavolal velitele stráže, odevzdal jsem šněrovačky z polobotek, opasek a ocítl se v base. Poblý jsem si tam asi dvě hodiny, než důstojník, který měl akci na starosti, kontroloval, kdo už dorazil. Po upozornění kamarádů, že jednoho má i v base, došlo k vysvětlování a já se octl opět na svobodě.

Zřejmě v zájmu dodržení vojenského tajemství nám ani neřekli polskou cílovou stanicí. Ještě na našem území jsme museli dokonce odevzdat i kapesní nože a večer nafasovali na den studenou stravu. Ráno jsme se nalodili na nákladňák s plachtou a ten nás zavezl na hranice. Zde se k našim důstojníkům přidal jako průvodce polský kapitán, dojeli jsme na jakési nádraží a nastoupili do vlaku. Měli jsme rezervovanou půlku vagonu, pamatuji si, že jsme kdesi i přeseďali. Po delší jízdě se objevila stanice s názvem KRAKÓW, což byla naše konečná.

Polské řeči jsem nikdy moc nerozuměl, i když u útvaru sloužili i wasserpoláci. Tak jsme označovali osoby mluvící jakousi šišlavou hatmatilkou. V rámci družby jsme dopředu kalkulovali s nějakou besedou, návštěvou některé místní fabriky, nejlépe s převážně ženským osazenstvem, stoprocentně počítali s taneční zábavou.

V Českém Těšíně jsem dosud pochytil z polštiny jenom „proše pána“ a několik vulgárních výrazů, což rozhodně nebyl dostatečný slovní fond vhodný k případné konverzaci s osobou opačného pohlaví. Dělal jsem si předčasné starosti.

Nakonec jsme se s civilisty téměř nepotkali a drželi nás v jakési izolaci. Ubytovali nás v kasárnách, jídlo bylo o moc horší než u nás. Druhý den nám město ukázali z autobusu, tím autobusem nás dovezli i na stadion. Ani zde se žádná družba nekonala, pouze jsme dostávali v polštině nějaké instrukce, během nichž jsem se jenom opakovaně dotazoval, co že říká, co že říká. Kamarádi startující v ostatních disciplínách se museli zdržovat na trávníku uprostřed běžeckého oválu, pomalu měli problém se dostat sami na záchod.

A tak ze stáda jsme se utrhli jen my dva, co jsme měli jako disciplínu přidělen maratón. Běželo se po prašných okresních silnicích, organizace na vojenské pořadatele nezvykle výborná. Zhruba po 10 km dva vojáci, lavička ze sbitých prken, konve vody s hrnky včetně cedule uvádějící počet uběhlých kilometrů. V tomto směru byli polští vojenští organizátoři ve srovnání s našimi trenčínskými vyloženou podtrženou jedničkou.

Závod proběhl v ideálním podmračeném počasí, výhradně ve vojenském obsazení, bez jakýchkoliv komplikací. Dosáhl jsem v něm dalšího slušného umístění, když jsem doběhl na pátém místě v čase 3:35:26 hod. Nejlepší, co jsem kdy dosáhl, dokonce bez většího stupně „vyplivnutí“. Vytoužený čas pod tři a půl hodiny jsem ani zde neprolomil. Dost mne to mrzelo, ale na lepší časy jsme tehdy na vojně neměli, ono jich pod tři hodiny neběhalo moc ani v civilu. Mírného zadostiučinění se mi dostalo, když hokejista Jaroslav Holík naběhl kamarádům a uzavřel s nimi sázku na uběhnutí maratónu pod 4 hodiny 8 minut. Čas nebyl vybrán náhodně, byl to totiž nejlepší životní čas dědka Hrbka, který mu dělal při závodu startéra. Jaroslava Holíka rozhodně nešlo podezírat, že neměl fyzickou nebo silnou vůli, navíc se běh uskutečnil za pošmorného počasí měsíce září po silnici z Jihlavy na Moravské Budějovice. Ač nejsem žádný sadista, téměř mne potěšil věrný popis jeho utrpení a beznaděje, neubývání kilometrů, touha to zabalit. Zrovna to stejné jsem prožíval také, navíc za strašného horka. Oproti nám měl výhodu, že v pravidelných intervalech mu podávala manželka čaj, sůl a hroznový cukr.

Při letním pobytu na Libavě jsem měl jeden unikát. Na opuštěný jsem jezdil z Budišova do Budišova. Z toho nad Budišovkou do toho u Třebíče. Při udání cílové stanice se tam na mne vždy dívali jako na nějakého exota.

V době provozování atletiky jsem poznal mnoho bezvadných lidí. Někteří dosahovali v té době špičkových výkonů, např. Tomin Šalé byl již v r. 1937 československým rekordmanem. V reprezentaci pokračoval i po roce 1945. Později jím vedená prodejna sportovních potřeb byla místem setkání současných i bývalých atletů. Štěstí, že se tehdy ještě tolik nekafovalo, jinak by mu jeho plat na kafe početných návštěvníků nestačil. O Slavíkovi jsem se již zmiňoval. Z Třebíčáků jsem reprezentanta Lojzu Krula stejně jako další moc nemusel, byl dost namyšlený. Naproti tomu nelze zapomenout na Milču Popeláře, Jardu Svobodu, Zdenka Skálu, Sášu Požára, Pete Novotného, Ria Jakubce či Honzu Filipa. Bezva kluci.

Na jednoho musím prozradit jednu skvostnou historku. Výborný kluk, talent na všechny sporty. Ač poměrně dobrý student, přesto byl podmíněčně vyloučen ze školy. Stačila mu na to jedna jediná věta do školního cyklostylovaného časopisu. Dokončené blány byly bez jakéhokoliv dozoru nachystány na rozmnožení, on se k nim náhodou připlétl. Napadla ho recese, tu horní blánu vložil do psacího stroje a na první volnější místo vepsal svůj výtvar: „Chceš zažít sex ohnivý, dej pod zadek kopřivy.“ Naneštěstí se svou literární prvotinou trefil do příspěvku ředitele, který žákům na počátku školního roku sděloval objektivní pravdy. Třeba, že se neučí pro školu, ale pro sebe a pro život. Zkráceně: šerif se cítil zesměšněn, vyšetřovalo se, viník zjištěn, přiznal se, verdikt jak výše uvedeno.

Nejvýše si z poznaných atletů – samozřejmě mimo Zátopka – i po časovém odstupu cením Ing. Hrbka z Jihlavy, přezdíváného s úctou dědek Hrbek. Když jsem ho poznal ještě coby dorostenec, již se blížil k důchodovému věku. Postavou tintítko, vždy v červených trenkách a sokolském tílku, silných brýlích, zbytek vlasů rozčepýřený, věčně rozesmátý, vždy ochotný poradit nebo pomoci. Co jsem si pamatoval, nevyhrál v té době a věku snad jediný závod. Veteránské kategorie se tehdy totiž ještě moc nevypisovaly, běhal tedy se závodníky až o čtyřicet let mladšími, sportoval výhradně pro radost. A dlouho po sedmdesátce opakovaně běhal ještě maratóny, v nich soutěžil na dálku s nějakým Němcem a Švédem. Ti byli dokonce ještě o něco starší. Později i přes blížící se devadesátku běhal bez ohledu na počasí každý den po silnici z Jihlavy na Znojmo. A tato trasa se mu stala osudnou, ve sněhové vánici ho přehlédla a srazil motocyklista. A tak skončila jedna z bezesporu největších běžeckých legend Vysočiny.

Při pozdější pracovní cestě do Brna jsem se jednou stavil za kamarádem a ten mne přizval na jejich pravidelné schůzky konané každý třetí čtvrtek v měsíci. Scházeli se zde vysloužilci z různých sportů, trenéři, funkcionáři, zkrátka lidé, kteří pro sport žili a nezůstal jim lhostejný ani po skončení aktivní činnosti. Říkali si Vysloužilé hvězdy. Nikoho jsem z nich neznal. Byl mezi nimi i jeden postarší tenisový trenér. Ten vykládal, jak připravoval od prvních krůčků jednu tenisovou hvězdičku, až se z ní stala skutečná hvězda. Vyhrávala i světové turnaje a na nich mnohamilionové částky. Trenér se za onou osobou vypravil, že má v přípravě malého talentovaného kluka, který by určitě prorazil, jeho rodiče však jeho přípravu nemohou financovat. K prosbě o případný sponzorský dar se ani nedostal. Dozvěděl se, že do českého tenisu ona hvězda nehodlá dát ani halíř, natož celou korunu. Onen trenér skoro brečel, nedivím se, ono to k breku skutečně bylo. Jak

jsem si do té doby oné osoby velmi vážil, po tomto vyprávění mne to docela, docela přešlo.

Na vojně

Díky přehledu a stykům tělovýchovného důstojníka pluku Frýdek-Místek jsme si podzim zpestřovali lyžařskými běhy. To si lyžaři před sezonou, v době kdy ještě nenapadl sníh, ověřovali svoji kondici. A tak jsme absolvovali běhy terémem např. ve Frenštátě, Frýdlantu, Příboru, Rožnově nebo Českém Těšíně.

Po návratu z vojny jsem si zaběhl už jen příležitostně a zcela jsem s atletikou skončil po narození syna.

Při výčtu závodní činnosti bych málem zapomenul na jeden běh. Žádný závod, pouze běh a navíc v pokročilém věku. V roce 1988 jsme po nějakém čase stráveném v Aténách, cest podzemkou do Pirea, jízdou lodí po ostrovech autobusem vyrazili na poznávací zájezd Řeckem. V Olympii mne nijak nezajímalo místo, kde kněžky zapalovaly olympijský oheň, a hrnul se přímo na proslulý olympijský stadion. Nízká zídka porostlá trávou a v ní nenápadná malá vrátka. Nic pompézního, honosnější boční vchody mají některé staré venkovské zahrady.

Po otevření vchodu se objevil samotný stadion. Nečekal jsem nějaké honosné tribuny, přesto zklamání bylo obrovské. Kousek obyčejné louky, po stranách zatrávněné vyvýšeniny v rozsahu širších mezí – tehdejší tribuny. Na délku oné loučky nazvané jeden stadion se kdysi běhalo. Jako vytrvalec jsem si dal dvojnásobnou dávku, tam a zpět.

Ani delfská věštírna mne nijak nenadchla. Nad Parnasem se válely mraky a tak ani proslulý létající Pegas se neukázal. Zřejmě z povětrnostních důvodů měl zakázány lety. Nebo čerpal dovolenou.

* X *

Křivdy spáchané dospělými na nás školácích jsme řešili vesměs odvetou limitovanou klukovskými možnostmi. Jedno z osobních příkoří zůstalo bez odezvy, nepochází však z klukovských let, ale až dospěláckého věku. Druhým rokem vojny jsem byl převelen k velitelské četě. Skladníci, krejčí, švícko, kuchaři, osobní řidič, obsluha v důstojnické jídelně, zkrátka přicmrndávači všeho druhu. A k tomu my plukovní písaři, všechno základ'áci. Kamarád, zařazený u evidenčního důstojníka, měl občas nějaké neurčité narážky. V civilu byl ředitelem nějaké malé obecné školy, straník, a tedy veleopatrný. Uhodil jsem na něj přímo a pod slibem naprostého mlčení, po opakovaném zapřísahání, mi dal nahlédnout do posudku z mojí domovské obce, datovaného kolem pololetí roku 1950. Myslel jsem, že se aspoň trochu znám. Dokument mi to vyvrátil. Dozvěděl jsem se, že jsem živel, dokonce protisocialistický. Na dalších řádcích byly ostře vykresleny moje další prohřešky proti stávajícímu zřízení a socialistické morálce. Pravda, nějakých těch vroubků jsem si byl vědom. Občas jsem si pustil hubu na špacír, měl jsem nějaké výhrady k jednotné kandidátce Národní fronty pro volby, také mi zveřejnilo pár celkem neškodných příspěvků Svobodné slovo (deník národních socialistů). Nutno podotknout, že tato činnost neměla původ v nějakém velkém sdílení ideologie, byla vyvolána prachsprostou hamizností – deník platil 60 haléřů za zveřejněný řádek. Kádrový profil mi rozhodně také nevylepšil jeden z nejlepších kamarádů, vladislavský Mirek Štveráček, zadržený při nedovoleném přechodu hranic. Pod posudkem, zakončeným nikoliv doložkou „návrat nežádoucí“ ale jenom „Čest práci!“, trůnila dvě razítka doplněná čitelnými podpisy. Ze slohu a porovnání známé inteligence obou kádrováků se dalo jednoznačně určit, kdo je autor a kdo pouze spolupodepisoval. Pokud si podobným posudkem tito autoři smlsli i na spolužákovi Frantovi Pospíšilovi, nemohu se ani divit, že

byl režimem dokonce „povýšen“ do šlechtického stavu – narukoval údajně k Černým baronům.

Několikrát jsem přemýšlel, proč byly naše vojenské osudy tak odlišné. Našel jsem dvě možné příčiny. Buď se můj materiál dostal na vojenských úřadech do rukou slušného člověka a ten jej neřešil. Druhou, pravděpodobnější možností se mi jeví roční odklad vojenské služby zařizovaný mým tehdejším zaměstnavatelem likérkou. Poněvadž jsem již měl povolávací rozkaz, okresní vojenská správa s tím již údajně nemohla nic dělat. A tak odklad na krajskou vojenskou správu jel projednat osobně ředitel s výroákem, žádost patřičně „okolkovali“ tekutými víceetapnými produkty. „Kolek“ byl víc než slušný, sám jsem ho pomáhal balit.

Po návratu z vojny jsem měl několikrát nutkání dotýčným kádrovákům za jejich života aspoň naznačit, že vím.... Zachoval jsem se zbaběle, mlčel jsem. Až dodnes.

* X *

Za zhruba osm roků jsem absolvoval kolem 90 závodů, na vojně byla z nich řada také branného charakteru: vždy delší běh spojený třeba se střelbou, hodem granátu nebo některými prvky z překážkové dráhy. I když mi někdy v jejich průběhu bylo opravdu hrozně, všechny jsem dokončil a žádný z nich předčasně nezabíhal. Ani třeba ten na Velké ceně města Znojma, kde náš závod dle rozpisu byl naplánován na 17.00 hod. Pod tím dojmem jsme si k obědu dávali svíčkovou se 6–8 knedlíky. Pak z nějakých organizačních důvodů přesunuli start hned na samý začátek ve 14.30 hod. Cíl jsem tehdy vyhlížel stejně toužebně jako školní prázdniny. Ono po takovém obědě bylo obtížné chodit, natož běžet.

Začínal jsem s atletikou v r. 1947 a první skutečné tretry s hřebíky jsem nazul až v létě r. 1953. Zapůjčil mně je tělovýchovný náčelník pluku, který v mládí kdysi také sportoval a náhodou viděl, v čem běhám. Celá ta léta jsem všechny závody v civilu i na vojně odběhal ve vlastních tričkách, trenkách, teniskách nebo kečkách, a to včetně dvou mistrovství republiky v přespoláku. Bralo se to tehdy jako samozřejmost. V Třebíči měli tretry pouze tři lidé, a to čl. reprezentant Krul a dva závodníci z movitějších rodin. Ve Velkém Meziříčí se kolem r. 1950 vyskytovaly jen jedny a chlubil se s nimi jeden ze sprinterů. To jen k dokreslení materiálních poměrů, za kterých jsme sportovali. Za celou dobu jsem vlastně jenom jednou startoval v erárním tričku a trenkách. Bylo to ve zmiňovaném Polsku, fasovali jsme je proti podpisu a ihned po návratu jsme je odevzdali.

* X *

Ponechám-li stranou Pepíka Škarka, který se mnou střídavě obětavě běhal tréninková kolečka kolem Zámecké zahrady a Věteráku, musím se zmínit ještě o dalších dvou spoluhráčích z kopané. Ti také zanechali určitou stopu v atletice.

Jedním z nich byl Mirek Škarek, který na vojně dle doslechu dosahoval docela slušných výsledků v hodu kladivem. Vrátil se z vojny, sportovní kladivo nahradil v dílně těmi kovářskými a jeden talent zase v tichosti zanikl.

Druhého budišovského spoluhráče nebudu označovat raději jménem. Ve zvolené disciplíně vynikl zejména průkopnictvím a originalitou. Neměl rychlostní ani vytrvalecké

vlohy, jeho drobnější postava vylučovala i vrhačské disciplíny. Sokol Třebíč v mistrovských utkáních ztrácel zbytečně body neobsazením disciplíny skok o tyči. Proto bylo funkcionáři rozhodnuto, že se s tím musí něco udělat. Koupila se tedy bambusová tyč a po zvážení všech pro i proti byl Ria Jakubec „zvolen“ skokanem. Jeho základní disciplínou bylo 110 m překážek, kde jedničku dělal čsl. reprezentant Lojza Krul. Ria nebyl žádný „železný technik“, a tak zdolávání minimálních výšek zanedlouho zvládl. Dvojka v této disciplíně však stále chyběla.

Tuto mezeru se rozhodl zaplnit můj spoluhráč a jeho nabídka byla s povděkem akceptována. První pokusy v této poměrně náročné disciplíně nebyly pochopitelně nijak slavné. Skutečná tyč byla dostupná jen na stadionu, za krátkou dobu do odjezdu vlaku se toho nedalo moc natrénovat. A tak náš potencionální šampion si vskutku průkopnický poradil. Přes plot zahrady bylo možno spatřit borce nacvičujícího jakousi zvláštní disciplínu. Latka byla položena na hřebících zatlučených do stromu, pokusy o její překonání byly prováděny za pomoci tyčky s hákem, kterou se jinak ze studny vytahovaly nádoby s vodou. Pro sportovní využití byla délka tyče zkrácena, což se údajně nesetkalo s porozuměním rodičů. Překonávány byly minimální výšky s maximálním rizikem. Ono padat opakovaně z výšky kolem dvou metrů zády na trávník nebylo až tak záviděníhodné.

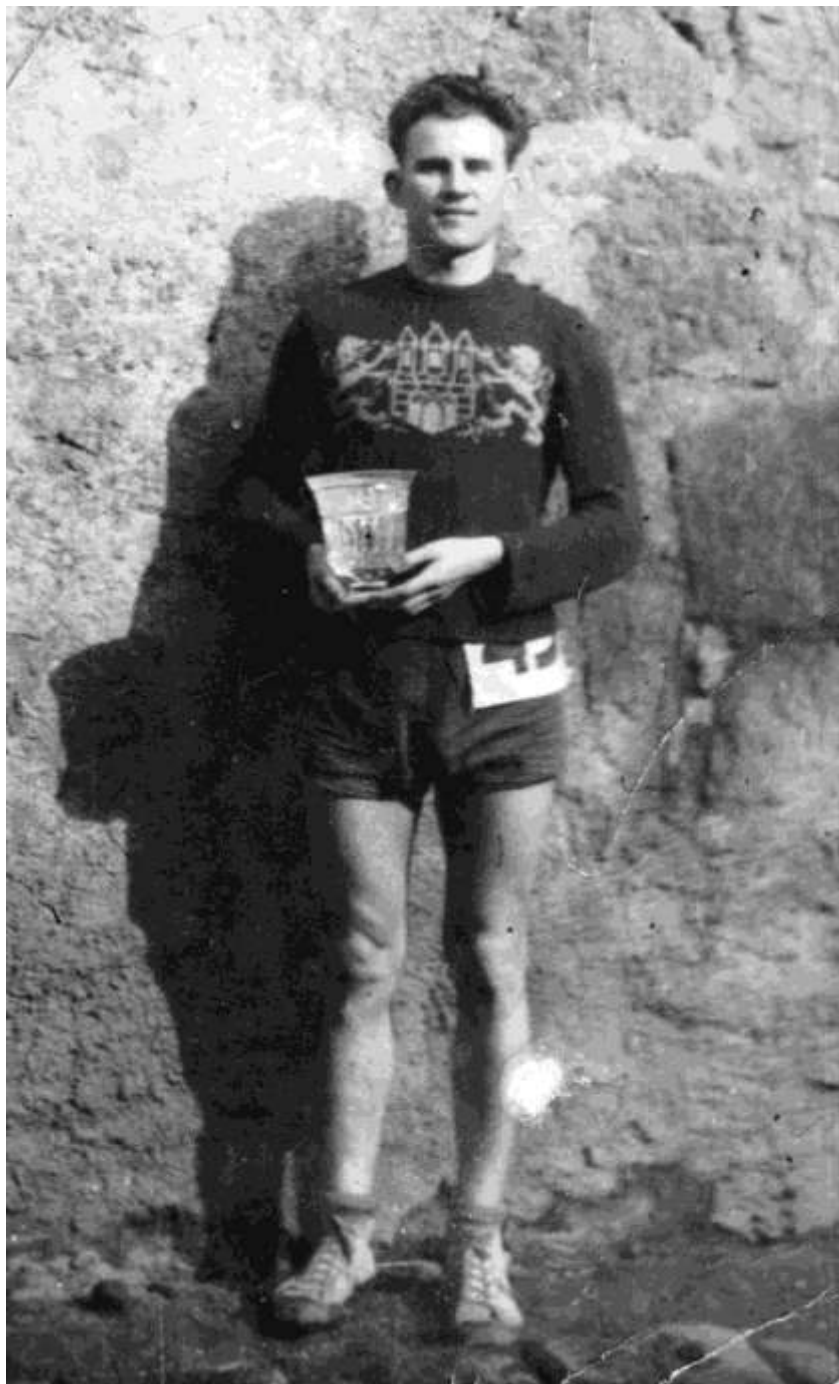
K jeho cti nutno přiznat, že techniku skoku postupem doby obstojně zvládl a přinášel družstvu potřebné body. Největšího aplausu se pak dočkal na Velké ceně města Třebíče, kde v doprovodných závodech startovali i pražští atleti. Kamarád se dostal po dlouhé době ke skutečné skokanské tyči, a tak toho plně využíval už delší dobu před oficiálním zahájením. Na stojanu měl nastavených nějakých 180–190 cm a na této výšce opakovanými skoky se předváděl publiku a piloval techniku.

Při rozcvičování se ke stojanům přiblížil jeden z atletů, nějaký skokan do výšky. Chvilí konání našeho tyčkaře se zájmem pozoroval, pak zakroutil hlavou a v teplácích nastavenou výšku skočil. Takový potlesk toho dne snad ani neměl Zátopek při proběhnutí cílem.

V souvislosti s Budišovem se dobře poslouchá jméno předního evropského atleta Petra Svobody. Sleduji jeho dlouhodobé zdravotní problémy, dokáží si představit, co prožívá a přeji mu brzký návrat nad milované překážky. Přiznám se, že mi mezi těmi mistry a medailisty na startu v době jeho zranění chyběl. Vždy jsem se na 110 m překážek těšival, ono u nás těch disciplín k těšení až zase tak moc není.

* X *

Atletické ovály v Jihlavě a Znojmě již řadu desetiletí nenajdete na místech, kde jsme zhruba před 60 roky urputně meziměstsky válčili. Pohltila je jiná zástavba. Nejsem nějaký staromilec, ale na atletiku doby mého mládí vzpomínám se značnou nostalgií. Byla bezesporu čistší, tehdy ji ještě neničily nehorázné prachy. Tehdejší špičkové výkony většiny disciplín se z dnešního hlediska jeví jako úsměvné. Nebylo speciální běžecké oblečení, tartanové dráhy, laminátové tyče, při skoku do výšky a o tyči se dopadalo do písku, primitivní byly startovní bloky, jiné typy oštěpu a neměřilo se na setiny vteřiny. Snad jen ta koule z těch let zůstala stejná – železná a kulatá. Ale neexistoval samozřejmě ani dopink.

Memoriál Mirka Blechy, 1. místo, poslední závod, rok 1954

Během roku bylo vždy několik mezistátních utkání, někdy to byla i trojutkání. Víím, že jejich návrat je v dnešních poměrech naprosto nerealizovatelný. Ale právě ty mi oproti dřívějšímu jaksi nejvíc chybí. Za republiku i každou zemi nastupovaly špičky dotyčných disciplín. Nebylo sice tolik halových i otevřených mistrovství Evropy a světa, měli jsme však možnost vidět naši kompletní atletickou špičku celou naráz. Dnes vidíme jen některé na zmíněných akcích na Zlaté tretře, Odložilově memoriálu, pár vyvolených pak na Diamantové lize. Účast na mistrovství republiky byla pro vrcholové sportovce samozřejmostí. Dnes je to záležitostí – až na pár čestných výjimek – vesměs jen druhých garnitur, titul mistra republiky je devalvován a z oněch vysokých výkonnostních pater sem zabloudí někdo jen asi omylem. Buď jim to koliduje s tréninkovými plány, nebo právě startují v zahraničí. Nebo není vypisováno startovné a prémie v dolarech. Kompletní celou naši špičku není možno vidět, a to dokonce ani na olympiádě. Řada olympioniků si tam skutečně zamakala – jak se za našeho mládí říkalo – jeli na plný ceres. Co si ale pomyslet o některých dalších? Limit spáchali jednorázově, nafasovali vybavení a stali se olympioniky. A třeba v kvalifikaci skoku do dálky pak tento specialista skončí beznadějně poslední, potíže mu dělá překonání hranice 700 cm.

Dálky, kterou běžně skáče řada desetibojařů a navíc některé ženy. Takových „útočníků“ na medaili tam bylo od nás víc. Takže se jen plní heslo barona Pierre de Coubertina... Atletických utkání bývala během roku neskutečná řada. Nepočítám-li soutěže, pak jen v samotném hlavním moravském městě třeba: Brno–Videň, Technika–Univerzita, závody brněnských klubů Sokola Brno I, Moravské Slavie, Židenic, Žabovřesk, atletické čtvrtky, jarní běhy, memoriály sportovců nebo sportovní dny. Ty se dokonce pořádaly při různých příležitostech i na malých vesnicích. I po létech si vzpomínám s pousmáním na Jabloňov, vesničku se zhruba 300 obyvateli. Něco se tam slavnostně otvíralo a při této příležitosti jsem zažil ve svém životě první a také poslední stávkou běžců. Přitom nejvíc vyváděli ti, kterým zisk prvního místa nehrozil ani omylem. Důvodem bylo, že cyklisté jako první cenu měli větší dort než běžci. Po záměně dortů ukázněně všichni nastoupili na start. Popravdě řečeno přece jen tak trochu bojovali za sebe. Bylo nepsaným zvykem, že vyhraný dort se rozparceloval mezi všechny účastníky běhu.

Když vidím při skoku o tyči ohnutý a katapultující laminát, přeskok a následný dopad do měkkého, nemohu si nevzpomenout na bývalého československého rekordmana Béma. Tehdejší technika: odraz s neforemnou bambusovou tyčí, několik přehmatů, pak přechod přes laťku a dopad. Ani u poslední fáze dopadu nešlo o maličkost: padat ze čtyřmetrové výše, někdy i do mokrého písku, bylo stejně náročné jako se nad tu laťku v té výšce dostat. Ať se na mne pan Bubka a spol. nezlobí, ale víc sportovního umění pořád vidím u těch čtyř metrů Béma než u jejich šesti metrů.

U běhů se zase nemohu smířit se zavedeným systémem placených vodičů, a to na tratích od 800 m do 10 km. Není rozdílu, zda je to u mužů nebo u žen. Po startu vždy vyrazí předem určený, ne špatně zaplacený běžec, který to na dohodnuté vzdálenosti zabalí. Na jeho místo nastupuje další borec, který na špici táhne skupinu na další metu. A teprve pak nastupují páni závodníci. Chápu snahu pořadatelů na mítincích pochlubit se, když ne rekordními časy, tak alespoň nejlepšími výkony roku. Víím, že bojem na špici se závodník „ucuká“. Ale je takový závod s placenými vodiči úplně férový způsob? A co samotní atleti, kteří za pár tisíc dolarů propůjčí své sportovní jméno k takovému tyátru?

Nedokáží si představit, že takovému Emilu Zátopkovi, Stanislavu Jungwirthovi nebo Jarmile Kratochvílové by při jejich světových rekordech musel pomáhat nějaký zajíc, jak jsou vodiči také označováni. Od startu do cíle si každý krok byli nuceni odmakat na škváře za své a na vlastní triko. Jako všechny naše další evropské špičky, jako např. Tomáš Jungwirth, Plachý, Roudný a další. Je takový výkon ještě v plném rozsahu časem jednotlivce, či časem s podílem spolupráce více osob, tedy kolektivní? Pokud vím, kolektivní nejlepší časy roku nebo rekordy se evidují jen u štafet.

V mládí se člověku po prvních úspěších ve sportu zdá, že může mu dosahuje jenom pod kolena a momentálně nastolený stav potrvá věčně. Nebyl jsem jiný. Svůj životní omyl jsem poznal dost pozdě, jakákoliv zpětná náprava byla zcela vyloučena. Zanedbával jsem takzvanou štábní kulturu. Dnes, když listuji u devadesátiletého Lojzy Krčála v sešitech s pečlivě nalepenými výstřížky z novin, tiše jen závidím. Nacházím v nich z paměti dávno vypadnutá jména a pracně si k nim přiřazuji nějaké podoby. Někam se mi zatoulal i časopis s podpisem Zátopka. Památku na osmiletou závodní činnost představuje jen pár zachráněných diplomů ze samých začátků. Ty jsem navíc lovil doma z odpadků a jejich zaneřádný stav dává tušit jaké „pěči“ byly vystaveny.

Kdybych měl na stará kolena bilancovat, co jsem do sportu vložil a co mi sport dal, byla by ta příjmová strana značně silnější. Na prvním místě je to celá řada sympatických lidí, s nimiž jsem se během sportování seznámil. Nepamatuji se, že by se později někdo z nich vybarvil jako podrazák. Nezanedbatelný je počet míst zejména na Slovensku, do kterých jsem se podíval v rámci atletických závodů. Ze svých příjmů bych si jejich poznávání nemohl v takovém rozsahu dovolit. I když hlavním posláním byl sport, „dotkly“ se nás i některé kulturní zážitky. V Bratislavě na jakémsi přípravném soustředění jsme jako vojáci dostali lístky na vystoupení orchestru Karla Vlacha. Měl jsem možnost na zimním stadionu vidět a slyšet naživo poprvé a také naposled sestry Alanovy, Simonovou, Cortéze, Irmanova... A o něco dříve v Praze zase Jana Wericha jako Čochtana v Divotvorném hrnci. Nebo díky Jendovi Zejdovi, který do Budišova jezdil pravidelně na prázdniny, se dostat prostřednictvím jeho kamaráda opakovaně do Stavovského divadla. A to zcela zdarma, jen Jenda uvaděčkám oznámil: „do lóže Mistra Kvapila“. Ta pak byla v bezprostřední blízkosti té prezidentské.

Dalších konkrétních přínosů byla celá řada. Otrkal jsem se, získal sebevědomí, naučil se drát kupředu, používat při tom i lokty. Obrazně i doslova. Rád si také ve spojitosti s vyslovením jména některých měst obnovuji v paměti dřívější osobní vzpomínky. Vždyť vzpomínání je jistý druh nemoci, těžké, dokonce nevyléčitelné. Jsem ve věku, kdy při návštěvě hřbitova by měl člověk pomalu dumat, zda se ještě vyplatí chodit zpátky. A tak snad jen mohu doufat, že s ataky této nemoci budu mít možnost ještě nějakou dobu bojovat a tuto minulost prožívat.

Bohumír Machát

VLASTNÍ ŽIVOTOPIS

Narozen: 15. listopadu 1929, Starý Šaldorf, okres Znojmo.

Vzdělání – obchodní akademie s maturitou – postgraduální studium s obhajobou písemné práce.

Pobyt v Budišově do r. 1955.

Zaměstnání

Úřad ochrany práce Velké Meziříčí.

Moravské lihovary a octárny, likérka Velké Meziříčí, finanční účetní.

Sdružený komunální podnik, Velké Meziříčí – hlavní účetní.

1951–1953 vojenská služba.

1953–1969 Jednota Velké Meziříčí – hlavní účetní, vedoucí obchodního oddělení – po reorganizaci 1960 vedoucí podnikové kontroly, 1964 místopředseda družstva a vedoucí technického odboru.

1970–1985 Potraviny Žďár n. Sáz. – vedoucí prodejny ve Velkém Meziříčí.

1985–1990 Jednota Velké Meziříčí – obchodně provozní inspekce, pracovník právního oddělení.

1990–dosud soukromé podnikání, z toho:

1988 – soudní znalec pro obor účetnictví, specializace manka a škody obchodních organizací – soudní znalec odhady cen věcí movitých a zboží.

1990 – daňové poradenství /vedení účetnictví, zjišťování úvěrů, podklady a dotace ČMRZB.

Komentář k průběhu zaměstnání

Musel jsem být nějaký – jak říkají Němci – pechvogel. První tři podniky, v nichž jsem nastoupil, byly zlikvidovány. Úřad ochrany práce byl zrušen, agendu a jen vedoucího pobočky převzal ONV do nově utvořeného odboru pracovních sil. Likérka ve Velkém Meziříčí byla sloučena s Třeští a účetně jsem ji likvidoval. Poté jsem nastoupil do nově vznikajícího komunálního podniku jako hlavní účetní. V průběhu vojenské služby tento podnik zanikl a na jeho základech byly vytvořeny nově 3 komunály.

V roce 1969 jsem byl při prověrkách odvolán z funkce místopředsedy Jednoty, odmítl nabízené posty a přešel k Pramenu jako vedoucí prodejny. Velký podíl měl na odvolání z funkce přední funkcionář ZO KSČ, který následně moje místo obsadil.

V r. 1985 mi nabídl předseda Jednoty návrat do družstva s tím, že mého nástupce odvolávají pro neschopnost. Bral jsem to jako ohromnou satisfakci a tak se vrátil. Za svého života jsem hodně cestoval. Na kontě toho mám dost: opakovaně NDR, Polsko, Maďarsko, Egypt, Řecko, Sovětský svaz (1990 Jalta), asi 7× Rakousko, Jugoslávie, 4× Itálie, Chorvatsko, Kanada (pobyt 56 dnů – provincie Alberta, Britská Kolumbie), celý měsíc v Dubaji s odskokem do Ománu.

Jako poslední akci v Jednotě jsem v rámci zákona o zmírnění některých majetkových křivd vracel původním vlastníkům nebo jejich dědicům celkem 43 objektů vyvlastněných dle vl. nař. č. 15/1959 Sb. a vyhl. č. 88/1959 Sb.

MÍSTOPŘEDSEDA
VEDOUcí SKUPINY EKONOMICKE

JEDNOTA SD VELKÉ MEZIŘÍČI
OKRES ŽDÁR NAD SÁZAVOU
TELEFON 3341-8

Ve Velkém Meziříčí dne 12. 2. 1990

Vážený pane,

Jmómem vedení spotřebního družstva se Vám upřímně
omlouváme za Vaši diskriminaci v důsledku politických
prověrek prováděných v roce 1969 - 1970.

Jame si vědomi toho, že tato omluva Vám nevrátí,
ani nenahradí morální a hmotné poškození, které bylo
způsobeno totalitním politickým systémem ve společnosti
v minulých 21 letech.

Vaše úplná rehabilitace Vás opravňuje, a je to
i v našem zájmu, abyste se aktivně zapojil a svými
zkušenostmi pomohl při dalším rozvoji spotřebního
družstevnictví.

Vážený pan
Machát Bohumír
Novosedly
Velké Meziříčí

JIRÍ ČERNÝ
místopředseda SD
pověřený řízením
družstva

V Dubaji

S maminkou, Vánoce 1989 nebo 1990

Příloha Budišovského zpravodaje č. 4/2012

Samostatně neprodejné

Vydává: Úřad městyse Budišov, IČO 00289159, tel. 568 875 110, e-mail: obec@mestysbudisov

Redakce: Karel Pavlíček (e-mail karel_pavlicek@volny.cz, tel. 568 875 212),

Mgr. Jiří Horák.

Technická realizace: Ing. Ladislav Dokulil

www.horacko.cz/budisov/zpravodaj

Vyšlo v Budišově dne 20. 12. 2012

Tisk Tiskárna Charvát, s. r. o., Velké Meziříčí